

MEDEDELINGENBLAD

HISTORISCHE VERENIGING HARDINXVELD-GIESSENDAM

JAARGANG 18 NUMMER 1

juni 1996

MEDEDELINGENBLAD

HISTORISCHE VERENIGING HARDINXVELD-GIESSENDAM

JAARGANG 18 NUMMER 1

juni 1996

Op de omslag: Een pittoresk plaatje, genomen achter Rivierdijk A 525, het bedrijf van P. Egas.

COLOFON

Uitgever	Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
Redactie	W.F. van de Bree-Ooms, D.J. de Jong, M. Ritmeester-van Perse, N.R. van der Wiel-de Rover
Eindredactie	D.J. de Jong
Typewerk-assistentie	C.M. Blom-Sterringa
Foto's	Archief Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam, M. Boogaard-de Mik, D.J. de Jong, E. Klop, L. Vonk.
Druk en lay-out	B.V. Grafisch Bedrijf Tuijtel
Oplage	900
Redactieadres	Buitendams 77, 3371 BB Hardinxveld-Giessendam, telefoon 0184-614563, telefax 0184-611589
Verschijnen	Eenmaal per halfjaar. Het wordt gratis toegezonden aan de ruim 760 leden van de vereniging en de zusterorganisaties in de regio. Daarnaast is er een beperkt aantal exem- plaren beschikbaar voor andere belangstellenden. De losse verkoopprijs bedraagt f 3,50.
Kopierechten	Overname van artikelen of gedeelten daarvan zijn toegestaan mits duidelijke bronvermelding en toezending van een exemplaar aan de uitgever.

BESTUUR

D.J. de Jong	Buitendams 51	3371 BA	Hardinxveld-Giessendam	0184-615094	voorzitter
J. van den Bout	Albert Cuypstraat 17	3372 XA	Hardinxveld-Giessendam	0184-616450	lid
W.F. van de Bree-Ooms	Buitendams 77	3371 BB	Hardinxveld-Giessendam	0184-614563	secretaris
J. Dubbeldam	Buitendams 134	3371 BN	Hardinxveld-Giessendam	0184-613938	penningmeester
M.J.A. de Haan	Buitendams 4	3371 BL	Hardinxveld-Giessendam	0184-616586	archivaris
J.J. van Houwelingen	Binnendams 6	3373 AD	Hardinxveld-Giessendam	0184-617726	lid
mw. C. van der Plas	Kon. Wilhelminalaan 154a	3372 AH	Hardinxveld-Giessendam	0184-613227	lid
N.R. van der Wiel-de Rover	Spindermolen 13	3371 RN	Hardinxveld-Giessendam	0184-616502	lid
vacature					

De minimum contributie voor 1996 bedraagt f 25,00. Voor leden tot 18 jaar en ouder dan 65 jaar f 20,00. Hogere bedragen zijn altijd welkom.

Bankrekening: 3250.99.139 (Rabobank) Girorekening: 3879669. Graag bij elke betaling duidelijk vermelden wat u betaalt. Donaties worden zeer op prijs gesteld.

VAN DE VOORZITTER

Op het moment dat met de voorbereiding van dit mededelingenblad wordt begonnen is het de droogste periode van deze eeuw. Het lijkt erop dat er inderdaad sprake is van een klimaatverandering. Laatst hoorde ik al iemand zeggen dat we in de toekomst een woestijnklimaat zouden krijgen. Als ik het met steeds grotere regelmaat terugkerende stof op mijn auto aanschouw, moet ik die zegsman gelijk geven. 'Gelukkig' heb ik vorig jaar een fikse aanrijding gehad, zodat ik bij de reparatie van een plaatselijke 'uitdeuker' een handvol wasbonnen kreeg. Ik kan nog even vooruit!

Of er inderdaad een ander klimaat op komst is weten we geen van allen. Dat is koffiedik kijken. De geleerden spreken elkaar tegen, evenals de boeren, de schippers, en alle anderen, voor wie de weersomstandigheden een belangrijke factor bij hun dagelijks werk vormen. Toen ik begin december met een natuurkenner door een weiland liep, zei deze dat het weer een tamme winter zou gaan worden, want er waren nog te veel mollen; overal lagen molshopen. Ik werd er niet vrolijker van, want ik had de afgelopen herfst ervaren dat er heel veel noten aan de bomen stonden. Dat wees juist op een aanstaande strenge winter.

Ik, die er geen verstand van heb, maar wel eens iets lees, bleek gelijk te krijgen. Maar dat was zuiver toeval, want ik let elk jaar op de dracht van de notenbomen. En ik heb al veel ongelijk gekregen als ik sprak over een komende strenge winter. Het is eigenlijk zo dat we graag iets willen en dan denken dat... De wens is de vader van de gedachte!

Dat er dingen om ons heen veranderen is duidelijk. Maar dat hoort bij een zich ontwikkelende samenleving. Ik heb eens van een oude dove vrouw horen vertellen, die had gezegd dat de wereld op een eind liep. Vroeger kraaiden de hanen nog, maar tegenwoordig doen ze alleen hun bek nog maar open!

Ik vind dat soort verhalen over vroeger best leuk. Toen ik eind maart tijdens de opening van de expositie 'De Kip' in Museum De Koperen Knop de directeur van Artis (Maarten Frankenhuys) verwelkomde, heb ik verteld van boer Kiespijn. Een nogal zuinig ingestelde

man, die uit vrekkerigheid uiteindelijk nog maar één kip over had gehouden. Die kip was gestopt met het leggen van eieren. Boer Kiespijn vond de oplossing door een stuk spiegel in het kippenhok te hangen. De kip dacht er een rivaal bij te hebben en ging prompt weer aan het leggen. Boer Kiespijn wist wat heden ten dage op elke managementcursus wordt verteld: Zorg voor een competitiestrijd en je medewerkers zullen harder gaan werken. Dit moet ons, inwoners van Hardinxveld-Giessendam, bekend staand als de 'uitvinders' van de ondernemingsgeest, bijzonder aanspreken. Als u dergelijke verhalen van vroeger weet, houdt onze vereniging zich overigens van harte aanbevolen.

Tenslotte nog even iets anders. In het kader van een andere mij toebedeelde functie heb ik eind april enkele flinke stukken dijk langs de Waal gereden. Deels nog ongerept, deels in verzwaringsfase en deels reeds gereed. Er verandert heel wat, maar het resultaat is niet altijd even onverdienstelijk. Je merkt in toeneemende mate dat de bestuurders hebben geleerd van fouten. De onnodige kaalslag in de omgeving van Brakel, die destijds -letterlijk en figuurlijk- zoveel stof heeft doen opwaaien, is er niet meer. Actiegroepen en belanghebbers hebben hun steentje bijgedragen aan een verstandige besluitvorming. Mensen als Willem den Ouden uit Varik hebben bestuurders aan het denken gezet. En als ik dan hoor van beplantingsvoorstellen voor de nieuwe dijk, die ook in onze gemeente een hele verandering teweeg zal brengen, dan ben ik toch niet helemaal ongelukkig met de dijkverzwaring. Eens was er een tijd dat er in de dijk geen enkele boom mocht worden geplant. Nu wordt daar kennelijk heel wat positiever over gedacht.

Helaas kan dat niet overal van worden gezegd. Maar laten we eens dichterbij huis blijven en kijken naar het schamele aantal monumenten, dat ons dorp nog heeft. Op dat punt is er de laatste tijd teveel 'ten kwade' veranderd. Natuurlijk ben ik blij dat Rivierdijk 311 op de nominatie staat voor opname op de gemeentelijke monumentenlijst. Maar laten we niet te hard juichen. Er moet nog een

Tekening van de boerderij Binnendams 26, gemaakt door Aart van Bennekum.

gegadigde worden gevonden die het na aankoop gaat restaureren. Bovendien zijn er verschillende andere panden, die niet meer te redden zijn. Peulenstraat 156 wordt gesloopt, Rivierdijk 180 wordt bedreigd enzovoort. Alles verandert. Hoe lang zal het nog duren voor er aan de noordkant van de spoorlijn woningbouw wordt gerealiseerd? Dat duurt geen tien jaar meer!

Daarnaast begin ik mij wat zorgen te maken over de toenemende individualisering. Onlangs werd ik gebeld door een journalist over mijn mening omtrent de verzoeken van bewoners van de Sluisweg om de daar zo karakteristiek staande lindenbomen te kappen omdat ze zoveel vette substantie afgeven. Ik vraag mij dan af of het beslist nodig is dat hun auto's onder die bomen worden geparkeerd. Kan er voor die paar maanden per jaar niet een andere oplossing worden gevonden? Bomen, vooral veel bomen, vormen een belangrijke bijdrage aan een goed milieu. In toenemende mate worden ook anderen zich bewust van het belang van bomen, in allerlei opzichten. Prinses Irene heeft eind vorig jaar een boek doen verschijnen, waarin haar speciale relatie met bomen staat beschreven.

Eigenlijk heeft zij een beetje -en een heel beetje- gelijk. Ook een boom is een levend wezen. Wij weigeren hardhout te gebruiken omdat dit schadelijk is voor het milieu. Maar in onze eigen woonomgeving geldt dit natuurlijk niet.

Daar speelt alleen ons eigen voordeel. Kom nou toch.

Dick de Jong (mei 1996).

Een nieuwe sluismeester voor de sluis op 'Den Dam'.

WAT OUDE KAARTEN ONS VERTELLEN

Vaak kom je op oude kaarten namen tegen, die al lang in de vergetelheid zijn geraakt. Of er staan zaken op getekend, die heel anders waren dan je altijd hebt gedacht. Zo kwam ik laatst enkele kopieën tegen van een oude kaart, die ik een paar jaar geleden van iemand had gekregen. Van wie weet ik niet meer. Onlangs heb ik ze eens naast elkaar gelegd en daarbij best wat leuke 'ontdekkingen' gedaan. Laten we de kaart, die helaas te groot is om hier af te kunnen beelden, eens van west naar oost doorlopen en opmerken wat er te zien is. De op de kaart voorkomende namen e.d. zijn onderstaand cursief weergegeven.

DE PEULEN

Net ten westen van de plaats waar de *Karnemelkse haven* in de Merwede uitkomt, bevindt zich -op Sliedrechts grondgebied- de *aanlegplaats voor stoomboten*, stammend uit 1871. Net ten oosten daarvan is het *Bovenveer*. Ik heb altijd aangenomen dat hier slechts één veer was, maar hier worden ze duidelijk beide afzonderlijk genoemd en er lopen op de kaart duidelijk twee afzonderlijke stippellijntjes.

De polders ten westen van de *Karnemelkse haven* heten *Konkels* en *Zwijnsolder*. Beide bevinden zich, samen met een stuk *Peulen*, op *Giessendams grondgebied*.

Vervolgens zien we de tweede *Giessen-uitloper*, het *Peulengat*. Op de plaats waar deze

stroom op de *Buiten-Giessen* aansluit, staat geschreven *Scheepstimmerwerf W. van den Heerik* (1873). Wat oostelijker ligt het *Giessendamsche Gat*, de derde uitloper van de *Giessen*. Ten zuiden daarvan bevindt zich de *Giessendamsche Plaat*.

WIEL IN DE PEULENSTRAAT UIT 1385?

Een alleraardigste ontdekking werd gedaan toen de kaart wat beter werd bekeken. Ter hoogte van de *Wiel* in de *Peulenstraat* staat een jaartal vermeld, namelijk 1385. Bij de andere op de kaart voorkomende wielen en bij het *Kromme Gat* staat ook nog de juiste datum, maar die is van de *Wiel* in de *Peulenstraat* niet bekend. *Schakel*¹ noemt in dat jaar geen dijkdoorbraak. *Fockema Andrae*² evenmin. In '*Dijken en dijkdoorbraken*' vermeldt *Arie van der Plas* als mogelijke reden voor het niet bekend zijn van het jaar van doorbraak dat de *Wiel* al heel oud moet zijn. Maar hoe het ook zij, nu is er een aanknopingspunt, dat zeker nadere studie verdient.

EN VERDER NOG

De *Hardinxveldse dijk* verder in oostelijke richting vervolgend, komen we twee *scheepstimmerwerven* tegen, even ten oosten van het huidige gemeentehuis, namelijk die van *A. Broekman* en van *A. de Leur*. Een stuk verderop staat een schuin lopend lijntje in de rivier getekend, waarbij staat *aanlegplaats voor*

'Onderaan de Sluisweg', oud en nieuw.

VANUIT HET BESTUUR

stoomboten. We hebben hier kennelijk te maken met het vroegere korteveer, de voorloper van het langeveer, dat er thans nog ligt (hoe lang nog?).

Ook blijkt uit de kaart dat zowel de Nederhardinxveldse als de Bovenhardinxveldse polder in 1366 is bedijkt. Bij de monding van het Kanaal van Steenenhoek staat de huidige strekdam, waarbinnen zich thans de reparatiewerf De Merwede bevindt, al duidelijk getekend, met daarbij het jaartal 1866. Verderop zien we het Kromme Gat, met de datum 30 december 1658. Juist ten oosten daarvan is een losplaats, kennelijk waar later de 'hooipors' was. We passeren de *Koffijpolder*. De huidige Koningin Wilhelminalaan heet *Boldersteeg*. En de *Huibjesbrug* heet nog *Giessen-Nieuwkerkse ophaalbrug*. Tegenover de Bovenhardinxveldse kerk staat buitendijks *De Zalm* (een café) en even daaronder *Hoepmakerij* en *Scheepstimmerwerf P.H. van der Hoff*. Even verderop lezen we *De 3 Snoeken C. Koens*. Ten westen daarvan *Aanlegplaats voor stoomboten*. We passeren het *dijksmagazijn* en een wiel met de datum 13 maart 1709. Voorbij de *Nieuwe Steeg* passeren we nog een wiel, met de datum 30 december 1668. In den *Bout* aangekomen zien we *Scheepstimmerwerf H.W. van der Hoff*. En net door de bocht staat *In den Boud*, tussen aanhalingstekens. Dit duidt erop dat hier iets was wat die naam droeg, misschien een café.

Tenslotte ben ik u nog drie namen schuldig, alle voorkomend in de Avelingen, hier nog *Dordtsche Havelingen* genoemd. Evenredig met de schenkeldijk loopt het *Boutsche Gat*. Een ook is er iets oostelijker de *Zwetsplaat*, van de Avelingen gescheiden door het *Havelinger diep*.

1 De Waterwolf slaat toe (Dordrecht 1977).

2 Schets van Zuid-Hollandse watersneden in vroeger tijd (Voorburg 1953).

Dick de Jong

BESTUURSMUTATIE

Op het moment dat de agenda voor de algemene ledenvergadering reeds was uitgegaan heeft de vice-voorzitter, de heer C.D. van Benekom, gemeend vanwege toenemende werken privédruk zijn bestuurslidmaatschap te moeten beëindigen. Het bestuur vindt dit vertrek erg jammer. Momenteel zijn wij in gesprek met enkele personen, die in het verleden te kennen hebben gegeven belangstelling voor het bestuurslidmaatschap te hebben.

AANWINSTEN DEPOT

- Een wit linnen hemd en schortzak, van mevrouw Bakker-Trapman.
- Gegalvaniseerde weckketel met bijbehorende thermometer, van de heer Bakker.
- Grote tekening van de kerk op de Dam, van een anonieme schenker.
- Pakje theesurrogaat (Van Nelle) uit de Tweede Wereldoorlog, van de heer den Breejen.
- Twee kop en schotels met monogram 'C.P.B. Hardinxveld-Giessendam'.

Daarnaast zijn er de afgelopen tijd nog veel meer materialen geïnventariseerd, maar in de meeste gevallen gaat het hierbij om zaken die al geruime tijd terug rechtstreeks bij het museum waren gebracht. Het is daarom thans niet meer relevant om die zaken hier nog te vermelden. Wel zullen we in het volgende mededelingenblad nog een 'inhaalvermelding' doen.

MONUMENTEN

Met grote zorg volgen zowel de Stichting Dorpsbehoud als ons bestuur de ontwikkelingen rondom enkele monumenten, dan wel oudere panden met een karakteristieke, cultuur-historisch waardevolle vormgeving. Inza-ke Rivierdijk 180 (Jugendstil-pand) bestaat het voornemen van de nieuwe eigenaar om dit sterk verwaarloosde pand te slopen om ter plaatse een nieuwe woning te bouwen. Voor het pand Peulenstraat 156 is een sloopvergunning afgegeven, waartegen wij bezwaar hebben aangetekend. Dit bezwaarschrift is afgewezen, waarna wij samen met de Stichting Dorpsbehoud met de nieuwe eigenaar, die voornemens is om het pand te slopen en enkele meters van de dijk af een kopie van het

De winkel van A. van Bennekum in Buitendams.

pand te bouwen, een gesprek hebben gevoerd. Echter zonder het door ons gewenste resultaat.

ALGEMENE LEDENVERGADERING

Op 16 april jl. was slechts een veertigal mensen aanwezig bij de jaarlijkse ledenvergadering. De daaraan voorafgaande dialoog over de Augustijner kerk in Dordrecht was bijzonder interessant. Mede daarom is het jammer dat er zo weinig leden waren!

EILAND IN DE WIEL

De zo positieve ontwikkelingen rondom het eiland in de Wiel, die werden geschetst in het vorige mededelingenblad, kregen een schaduwzijde, toen tijdens de ijsperiode de jeugd het niet kon laten om de kerstboom en de verlichting te vernielen. Dit heeft onze trouwe vrijwilliger er echter niet van weerhouden om het eiland verder te verzorgen. Ook de omwonenden van de Wiel vinden de heractivering van het eiland heel aardig. Zo aardig dat zij met elkaar een donatie aan onze vereniging hebben gedaan, zodat de beheerder van het eiland beplanting, zoals buxusstruiken en geraniumplanten, kan aanschaffen. Momenteel ligt het eiland in de Wiel te stralen als nooit tevoren, als een historisch rustpunt in het drukke centrum van ons dorp.

STATUTENWIJZIGING

De in de ledenvergadering van 1995 besloten statutenwijziging is inmiddels een feit. Een woord van dank aan de notaris, de heer mr. H.F.L.M. Schuurbijs, is hier dan ook zeker op zijn plaats, vooral omdat hij de akte geheel kosteloos heeft opgemaakt.

De buffketel van P. Egas.

EN VERDER NOG...

Uit informatie van de Natuur- en Vogelwacht Alblasterwaard blijkt dat het aantal knotwilgen in onze regio sterk aan het teruglopen is. In enkele jaren tijd zijn er zo'n 5.000 (!!!) verdwenen, zo blijkt uit door de vereniging uitgevoerde tellingen. Helaas zijn ook veelal de oude monumentale exemplaren verdwenen. Het is erg jammer dat een dergelijke boom, die zonder overdrijven streekeigen en historisch kan worden genoemd, zo snel in aantal achteruit gaat.

Ingaande 1996 is er het 'Hollands Historisch Magazine', een nieuw medium voor de lokale en regionale geschiedbeoefening in de beide Hollandse provincies. Het blad verschijnt vier maal per jaar en een abonnement kost f 15,00 per jaar. Als u het blad ook wilt ontvangen kunt u schrijven of bellen naar het Project Regionale Geschiedbeoefening Zuid-Holland, Nobelstraat 1e, 2513 BC Den Haag, telefoon 070-3624121, de heer drs. J. Brugman.

Ook een nieuw blad is 'De Bovenkamer', een uitgave van het Algemeen Rijksarchief. In het blad wordt aandacht geschonken aan alles wat met archieven te maken heeft. Als u vijf maal per jaar het blad wilt ontvangen kost u dit f 35,00. U moet dan wel vriend van het Algemeen Rijksarchief worden. Aanmeldingen: Postbus 90520, 2509 LM Den Haag, telefoon 070-3315400.

Uw voorzitter heeft sinds enkele maanden zitting in de door de provincie in het leven geroepen begeleidingscommissie van de Projectgroep Regionale Geschiedbeoefening voor Zuid-Holland. De taak van deze commissie is de begeleiding en ondersteuning van de projectleider. De werkzaamheden richten zich op die zaken, die bovenlokaal en bovenregionaal

zijn, zoals de organisatie van een historische contactdag, het samenstellen van een adresboek, het geven van cursussen enzovoort.

REACTIES OP HET VORIGE BLAD

FAMILIE WISBOOM

Van de heer A.J. Stasse te Utrecht kregen we de volgende reactie inzake de familie Wisboom.

- Niet Dibbet Willem Peter Wisboom van Giessendam (geb. te Hardinxveld in 1890), maar diens vader Cornelis Bastiaan Wisboom, kocht de heerlijkheid Giessendam in 1863 van de erfgenamen van Diderica Johanna Elisabeth Wynands.
- De genoemde broers van Agatha Anna, Hermand Frederik en Cornelis Bastiaan waren feitelijk halfbroers.
- De oudst bekende voorvader Cornelis Joppen werd rond 23 juli 1688 begraven in de nieuwe kerk. Hij was een broer van Andries Joppen, van wie de familie Aandewiel/Aan de Wiel afstamt.
- Niet Baris Cornelis maar Cornelis Bastiaan Wisboom (1858-1934) was burgemeester van Noordeloos, Hoornaar en Hoogblokland. Hij was geen broer van de Hardinxveldse burgemeester Cornelis Bastiaan, maar een kleinzoon.
- Anna Margaretha was geen dochter van de Hardinxveldse burgemeester, maar van Baris Cornelis (1834-1913), koopman en fabrikant.
- De al genoemde Willem Peter Wisboom van Giessendam was hoogdijkheemraad van Rijnland en de auteur van 'De teelt van griend- en teenhout in Nederland en het naburige Vlaanderen' (Schiedam 1878).
- De naam Wisboom leeft nog voort in de familie Wisboom Verstegen, nakomelingen van Dirkje Wisboom (1801-1868) en haar man Marinus Anne Wilhelmus Verstegen.

De heer Stasse heeft deze informatie uit de door hem samengestelde 'Genealogieën Wisboom en Aan de Wiel/Aandewiel' (Utrecht 1995).

Ook de heer K. Leenman, in leeftijd jarenlang ons oudste lid, reageerde op dit artikel. Hij was op 19 maart 1965 met nog vijf dragers op de begraafplaats te Boven-Hardinxveld in verband met een bijzetting in het familiegraf. Zij zouden het dragerswerk verrichten voor een begrafenisondernemer uit Leersum. Toen de dragers ter plaatse aankwamen stond de

deur van de grafkelder open en de grafdelver was even naar huis gegaan. Nieuwsgierig geworden door het wachten besloten ze in de grafkelder een kijkje te gaan nemen. Besloten werd om dit in twee ploegen te doen. Toen het drietal waarbij de heer Leenman behoorde in de grafkelder was afgedaald sloeg plotseeling de deur dicht en in het slot. Er heerste een 'Egyptische duisternis', zoals de heer Leenman verhaalt. Gelukkig waren er nog drie gravers buiten en kon de grafdelver ieder moment terugkomen.

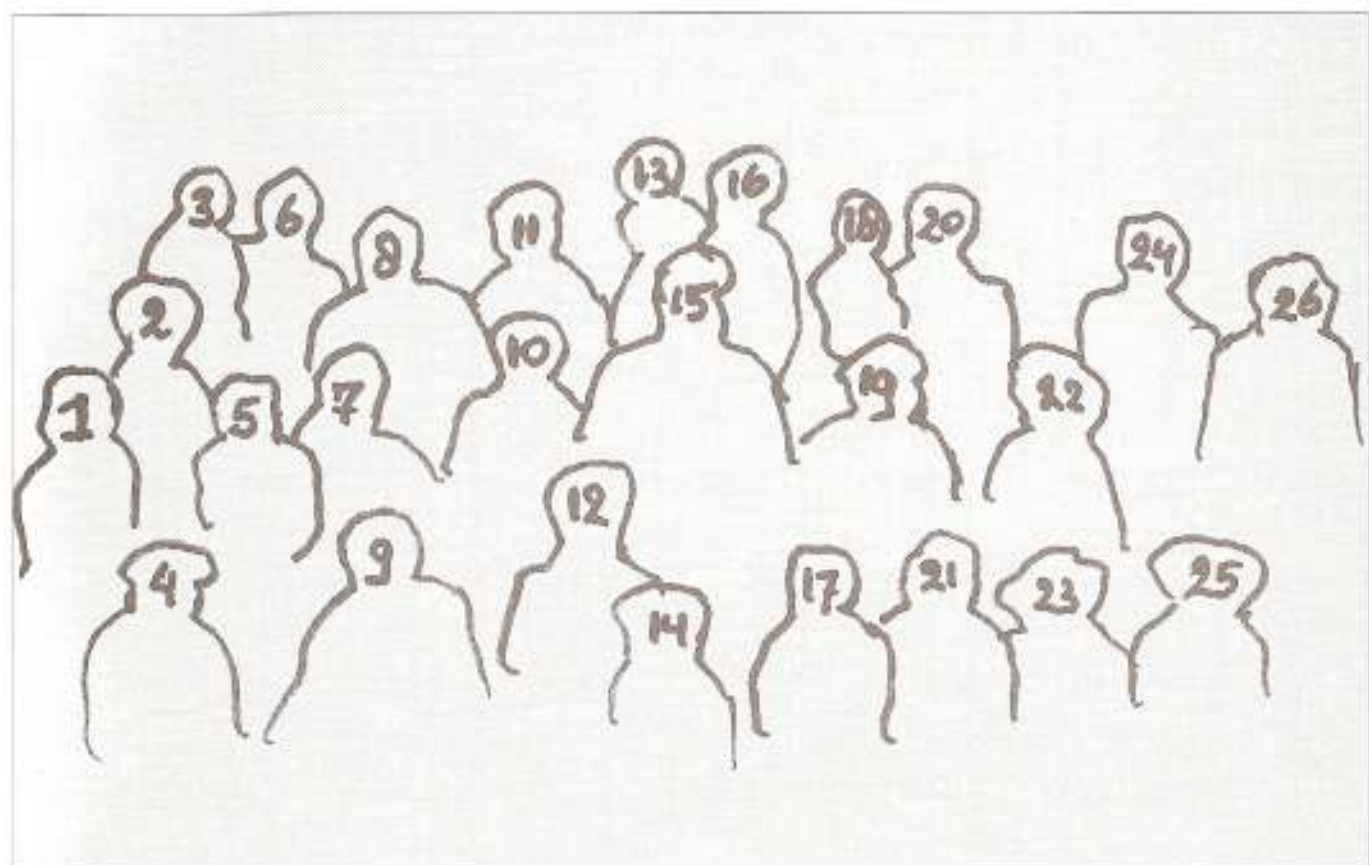
POSTBEZORGING

Bij het secretariaat kwamen enkele meldingen binnen van helaas niet helemaal vlekkeloos verlopen postbezorgingen. Wij hebben getracht naar aanleiding van deze meldingen iedereen tevreden te stellen. Ook het rondbrengen van onze post is vrijwilligerswerk. Mocht er ondanks ieders goede zorg iets mis gaan, dan horen wij dit graag zo spoedig mogelijk. Wij zullen dan de zaak trachten recht te zetten.

FOTO HONDERD-JARIGE

Op de foto, die overigens gemaakt is ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van Barend Netten, kwam informatie binnen van mevrouw Netten en de heren Van Dam, Roubos en Vonk. Het gevolg van de plaatsing van de foto was dat er een uitgebreid onderzoek werd gestart door de heren Jan Hendrik Roubos te Hardinxveld-Giessendam (achterkleinkind van Jan Hendrik van Lopik en Anna Hoekwater; de laatste trouwde later als weduwe met Cornelis Netten, zoon van Barend Netten), Gerrit Termaat te Cuijk (achter-achterkleinkind van Jacob Kamermans en Aagje Neeltje Netten, zuster van Barend Netten; Termaat kwam op het gemeentehuis van Hardinxveld-Giessendam voor informatie en werd door de archiefmedewerker doorverwezen naar de aldaar werkzame voorzitter van onze vereniging) en Leen Vonk te Ede (achterkleinkind van Arie Netten, de tweelingbroer van Cornelis Netten, en Elisabeth Ariaantje Versluis).

Van de laatste ontvingen wij onderstaande uitgebreide informatie.

↔ = geboren † = overleden ⚭ = gedoopt

persoon op foto in vorige blad:	kind van:	gehuwd met:
01 Jannigje Lanzer		03 Jan Aaldijk
02 Lijntje Netten ↔ 20-11-1853 Hardinxveld † 05-12-1970 Hardinxveld-Giesendam	Arie Netten 53 Elisabeth Ariantje Versluis hoepmaker	Cornelis Kooij ↔ 15-08-1880 Hardinxveld † 07-01-1973 Hardinxveld-Giesendam
03 Jan Aaldijk	23 Johannes Dirk Aaldijk Elizabeth de Ridder	01 Jannigje Lanzer
04 Maria Jacoba Netten ↔ 06-02-1891 Hardinxveld † 14-05-1979 Hardinxveld-Giesendam	Arie Netten 53 Elisabeth Ariantje Versluis	David Koppelaar ↔ 14-06-1890 Giesendam † 07-03-1962 Hardinxveld-Giesendam schippenheier In voorjaar 1921 opst a'h werk in Venetië
05 Anna Hoekwater ↔ 30-08-1816 Hardinxveld † 11-04-1926 Hardinxveld	Gerrit Hoekwater ↔ 13-04-1831 Hardinxveld Teuntje van der Vlies ↔ 09-11-1827 Hardinxveld 09 Cornelis Netten (2e)	Jan Hendrik van Lopik(1e) ↔ 10-02-1852 Hardinxveld † 31-11-1895 Hardinxveld
06		
07 Hendrik Koppelaar ↔ 16-12-1916 Hardinxveld † 20-10-1999 Kaapstad ZA	David Koppelaar 04 Maria Jacoba Netten	
08 Cornelis Aaldijk † < 12-1962	23 Johannes Dirk Aaldijk Elizabeth de Ridder	14 Antonia Kooyma
09 Cornelis Netten ↔ 09-08-1851 Hardinxveld † 20-03-1930	36 Barend Netten Willemijntje de Ridder	Neeltje den Dunnen (1e) ↔ 22-10-1848 Hardinxveld 05 Anna Hoekwater (2e)
10 Magdalena Aaldijk	23 Johannes Dirk Aaldijk 17 Antje Netten	15 Willem Kreukniet
11		
12 Huibert J. Franciscus Mink ↔ 14-03-1884	34 Frederik Mink 39 Johanna Netten	18 Johanna de Boon
13		
14 Antonia Kooyma † 7-12-1962 Sliedrecht		08 Cornelis Aaldijk
15 Willem Kreukniet		10 Magdalena Aaldijk
16		
17 Antje Netten ↔ 07-08-1854 Hardinxveld	36 Barend Netten Willemijntje de Ridder	23 Johannes Dirk Aaldijk
18 Johanna de Boon ↔ 22-02-1888		12 Huibert J. Franciscus Mink
19		
20		
21 Frederik van Heiningen ↔ 11-09-1891 Gorinchem		24 Aagje Maria Mink
22		
23 Johannes Dirk Aaldijk winkelier ↔ ca 1846 Wijngaarden		Maaike Dekker (1e) Elizabeth de Ridder (2e) † < 1888 17 Antje Netten (3e)
24 Aagje Maria Mink ↔ 02-02-1890 Gorinchem	34 Frederik Mink 39 Johanna Netten	21 Frederik van Heiningen
25 Neeltje van Halen	29 Hermanus van Halen Jacoba Maria Kamermans	
26		
27 Willemijntje Aaldijk ↔ ca 1896 † 17-03-1958 Sliedrecht	23 Johannes Dirk Aaldijk 17 Antje Netten	
28 Jacoba Maria van Halen ↔ 19-10-1873 Den Helder † 05-06-1947 Haarlem	29 Hermanus van Halen Jacoba Maria Kamermans	Jacobus Termaat Vager ↔ 26-10-1861 Putten † 15-12-1944 Haarlem
29 Hermanus van Halen scheepmaker ↔ 10-08-1840 Dordrecht	Jan van Ha(a)len houtzaagmolenaar ↔ 22-05-1815 Dordrecht Hermine Beekman ↔ 26-04-1814 Dordrecht	Jacoba Maria Kamermans ↔ 18-01-1841 Dordrecht dr van Jacob Kamermans † 02-10-1840 en Aagje Neeltje Netten (= zuster van nr. 36) ↔ 26-01-1808 Hardinxveld † 15-02-1861 Dordrecht
30 Johanna Hendrika Mink	34 Frederik Mink 39 Johanna Netten	35 Jacobus Petrus Josephus Schae

31 Maaike van Lopik	Teunis van Lopik zoon van Teunis van Lopik en 05 Anna Hoekwater Neeltje Bron	
32 Elisabeth Ariaantje Verwoert → 29-07-1905 de Werken † 05-11-1985 Weikendam	Willemijntje Netten → 16-10-1878 Hardinxveld † 14-12-1969 Weikendam dochter van nr. 53 Pietje Verwoert → 20-05-1878 de Werken	
33 Elisabeth Netten → 25-08-1887 Hardinxveld † 27-05-1975 Hardinxveld-Gessendam	Arie Netten 53 Elisabeth Ariaantje Versluis	Cornelis Kamp geoffier → 10-06-1888 Hardinxveld † 11-06-1961 Larecht
34 Frederik Mijk (Free) vischer → ca 1858 Gorinchem		39 Johanna Netten
35 Jacobus Petrus Josephus Schoe → 16-05-1878		30 Johanna Hendrika Mijk
36 Barend Netten (Baam) arbeider → 20-04-1821 Hardinxveld † 23-09-1921 Hardinxveld	Arie (Ary) Netten A 13-07-1783 Baam-Hardinxveld † 13-03-1856 Hardinxveld Marie Baggerman → 28-07-1782 Hardinxveld † 03-11-1841 Hardinxveld	Willemijntje de Ridder naaiter in 1851 → 05-04-1825 Hardinxveld † 24-02-1898 Hardinxveld
37 Pietje Versteeg → 22-05-1884 Hardinxveld † 14-06-1948 Hardinxveld	Cornelis Johannes Versteeg Cornelis van der Plas	41 Gijbertus Netten
38 Johanna Mijk → 14-05-1898	34 Frederik Mijk 39 Johanna Netten	
39 Johanna Netten → 11-07-1857 Hardinxveld	36 Barend Netten Willemijntje de Ridder	34 Frederik Mijk
40 Johanna van den Heuvel diersbode bij # 27		
41 Gijbertus Netten (Gijb) → 05-12-1880 Hardinxveld † 13-01-1969 Hardinxveld-Gessendam	Arie Netten 53 Elisabeth Ariaantje Versluis	37 Pietje Versteeg
42 Frederik Mijk → 29-06-1893	34 Frederik Mijk 39 Johanna Netten	
43 Willemijntje Mijk → 19-10-1895	34 Frederik Mijk 39 Johanna Netten	
44 Johanna Francisca Jacobs → 09-01-1896		47 Hendrik Mijk
45 Adriana Alida J. Bax → 12-07 ± 1880 Nederhemert † 1955		50 Barend Mijk
46 Bastiaan aan de Wiel (Saan) arbeider → ca 1859 Hardinxveld † den Haag of Delft	Bastiaan aan de Wiel Meetje Moret	49 Neeltje Netten
47 Hendrik Mijk → 11-07-1895	34 Frederik Mijk 39 Johanna Netten	44 Johanna Francisca Jacobs
48 Hendrik Frederik Willem Mijk → 02-01-1919	50 Barend Mijk 45 Adriana Bax	
49 Neeltje Netten → 29-11-1859 Hardinxveld † 31-03-1929 Sliedrecht of Hardinxveld	36 Barend Netten Willemijntje de Ridder	45 Bastiaan aan de Wiel
50 Barend Mijk → 12-10 ± 1877 Gorinchem	34 Frederik Mijk 39 Johanna Netten	45 Adriana Alida J. Bax
51 Barend Aaldijk baggeraar	23 Johannes Dirk Aaldijk 17 Antje Netten	
52 Cornelia Admiraal → 15-03-1915	Cornelis B. Admiraal 54 Wilhelmina Elisabeth de Rover	
53 Elisabeth Ariaantje Versluis → 15-09-1854 Hardinxveld † 08-10-1930 Hardinxveld	Gijbert Versluis Lijntje van 't Verlaet	Arie Netten zoon van nr. 36 opperman → 09-06-1851 Hardinxveld † 07-10-1918 Gessendam (door val van dak)
54 Wilhelmina Elisabeth de Rover → 10-04-1892		Cornelis B. Admiraal

OPROEPEN

Klein- en achterkleinkinderen van Barend Netten op z'n 100-ste verjaardag

⇒ = geboren † = overleden [..] = nummer op de andere foto

personen op foto op pagina 9:	vader & moeder:
01 Cornelia Aaldijk	[08] & [14]
02 Elizabeth Ariaantje Kamp (Jaantje) ⇒ 30-06-1912 Gessendam † 14-05-1992 Utrecht	Cornelis Kamp & [33]
03 Hendrik Koppelaar [07] latere baggeraar, molenaar	David Koppelaar & [04]
04 Cornelis Kamp (Kees) latere radio-monteur ⇒ 24-12-1914 Gessendam † 16-09-1990 Sliedrecht	Cornelis Kamp & [33]
05 Frederik Kruukniet ⇒ 20-05-1916	[15] & [10]
06 Maria Jacobs Netten [04]	Arie Netten & [53]
07 Ruth Mik	[12] & [18]
08 Cornelis Aaldijk	[08] & [14]
09 Johannes Dirk Aaldijk	[08] & [14]
10 Maria Jakoba Mik	[12] & [18]
11 Arie Kooij ⇒ 25-07-1907 Hardinxveld	Cornelis Kooij & [02]
12 Jacoba Aaldijk	[08] & [14]
13 Willemijntje Kamp ⇒ 20-05-1918 Gessendam † 10-01-1993 Dordrecht	
14 Hendrik Frederik Willem Mik [48] latere kapper van Boven-Hardinxveld	[50] & [45]
15 Barend Netten [36]	
16 Elizabeth Ariaantje Verwoert [32]	Pieter Verwoert & Willemijntje Netten
17 Antje Kruukniet [15] & [10] ⇒ 29-08-1917	
18 Arie Kamp ⇒ 29-05-1918 Gessendam	Cornelis Kamp & [33]
19 ?	
20 Elizabeth Netten [33]	Arie Netten & [53]
21 Cornelia Admiraal ⇒ 15-03-1915	Cornelis B. Admiraal & [54]
22 Wilhelmina Aaldijk	[08] & [14]
23 Arina Netten ⇒ 25-12-1916 Hardinxveld	[41] & [37]
24 Cornelia Netten ⇒ 15-10-1910 Hardinxveld	[41] & [37]
25 Elizabeth Ariaantje Kooij ⇒ 08-01-1916 Hardinxveld	Cornelis Kooij & [02]
26 Costiana Kooij ⇒ 10-11-1909 Hardinxveld	Cornelis Kooij & [02]

De honderd-jarige Barend Netten.

• Familie De Ruijter is op zoek naar foto's van hun huis, Binnendams 50, van voor 1934. Reacties zijn welkom op genoemd adres, telefoon 0184-614914

• De heer D.C. Ippel te Haarlem belde om ons zijn zorgen kenbaar te maken inzake de dijk-verzwaring. Aan de zuidkant van de Merwedde, vooral het dijkstuk Woudrichem-Sleeuwijk, staan nog enkele paaltjes die afkomstig zijn uit de tijd van de glorieuze visserij. Ze geven de visserijgrenzen aan. Martin van Klei ontdekte een dergelijk -restand van een-paaltje bij Dalem. De heer Ippel vraagt zich af of er ook aan 'onze kant' van de rivier van die paaltjes of andere aanduidingen van visserijgrenzen waren. Vandaar hier een oproep: Als u iets weet, laat het ons secretariaat horen.

• Foto's van de uitbreiding over het spoor blijven bijna altijd beperkt tot alleen de Spoorweg. Er zullen toch ook best foto's zijn van de andere straten in dit gebied? Wij houden ons aanbevolen voor oude foto's van de Alexanderstraat, Prins Hendrikstraat, Willemstraat, Wilhelminastraat, Frederikstraat, Emmastraat en Oranjestraat. U kunt de foto's op zaterdag tussen 10 en 12 uur afgeven in het H.I.C. Als u ze terug wilt hebben maken wij er een reproductie van en na vier weken kunt u uw originelen weer komen ophalen.

JAAR VAN HET INDUSTRIEEL ERFGOED

1996 is uitgeroepen tot het Jaar van het Industrieel Erfgoed. Dit betekent dat er in het hele land veel aandacht wordt geschonken aan oude fabrieksgebouwen, molens, gemalen en alle andere restanten van de vroeg industriële ontwikkeling.

Open Monumentendag, 14 september 1996, staat bovendien geheel in het teken van het thema het Industrieel Erfgoed. Museum de Koperen Knop heeft in verband hiermee zelfs een fotowedstrijd uitgeschreven met als thema 'Industrieel Erfgoed in de Alblasserwaard'. Voor nadere inlichtingen over deze fotowedstrijd kunt u bij het museum een foldertje afhalen.

Ook ons dorp heeft zijn eigen industriële monumenten. Voor wie er oòg voor heeft is er nog heel veel dat herinnert aan een vroeg industriële periode. We beginnen in Den Bout. Bij de scheepswerf van Smid (vroeger Van der Hoff) staat -op dit moment- nog een pracht gebouwtje, is er nog de schuur van de vissers gebr. Klop, de rietmattenschuur van Klop, de timmerschuur van Elias de Kok en in het kromme Gat staan de gebouwen van voorheen Scheepswerf De Holland, thans Scheepswerf K. Damen. Het gebouw van de reparatiewerf De Merwede is ook noemenswaardig, evenals het oude gemaal en niet te vergeten de opslagloods bij het gemaal.

Maar ook Giessendam kent ze, een oude smederij in Buitendams, de timmerloods van De Geus in de Damstraat, de vele hoepmakerijen in Buitendams, inmiddels allemaal 'vernieuwbouwd'. En er is nog veel meer. Nog even een impressie van zo'n beetje het midden tussen den Bout en de Kaai: Al jaren staat er even ten westen van de Sluisweg -of 'De Sluis', zoals veel mensen zeggen- een oud vervallen fabrieksgebouw. Tot voor een aantal jaren zetelde daar Motorclub 'Ongeregelt' en was het soms een hele drukte in en om het gebouw, vooral op mooie zomerdagen.

Ooit was hier een heel andere bedrijvigheid. Het was namelijk een tabaksfabriek. De fabriek was gebouwd in 1897 door de oprichters van het bedrijf, de heren J.G. en R.N. Swets. Naar hen werd een van de produkten genoemd: Swets tabak. Dat moet een heel

goede tabaksoort geweest zijn, vooral heel geschikt om te pruimen. Zou hiervan onze uitdrukking 'niet om te pruimen' komen?

De laatste die in dit bedrijf de scepter zwaaide was de heer C. Nieuwpoort en toen deze ouder werd, was het met de bedrijvigheid gedaan.

Nog geen vijftig meter westelijk staat tegen Scheepswerf 'De Merwede' een oude zwart geteerde schuur. Op een verweerd emaille bord staat o.a. de naam Van 't Verlaat te lezen. Een naam die vroeger op deze plaats van groot belang is geweest. Ooit behoorde de schuur aan de aannemersfamilie Van 't Verlaat, die overigens, zoals zoveel aannemers, ook de nodige verdiensten had in de griendteelt en mogelijk zelfs in de hoepelmakerij.

Graag zouden we de inmiddels in vervallen staat verkerende schuur eens laten praten. Wat zou die markante schuur al niet meegemaakt hebben in de vele jaren van zijn bestaan? Maar aan dit functionele bestaan kwam een einde, zoals aan alles. Als industrieel erfgoed is de schuur blijven bestaan.

Als we de dijk verder vervolgen komen we langs 'De Werf' zoals de oudere bewoners nog wel eens zeggen als ze 'De Merwede' bedoelen; alsof er geen andere scheepswerven zouden zijn. Ook op het bedrijfsterrein van onze grootste scheepswerf zijn nog tal van industriële erfgoederen terug te vinden. Vaak flink gemoderniseerd, want een bedrijf moet nu eenmaal met zijn tijd meegaan. Maar degene die goed oplet kan nog heel wat restanten van weleer ontdekken. Denk alleen maar eens aan de bedrijfsgebouwen, die aan de dijk grenzen. Het meest oostelijke deel van de werf verdient zeker aandacht. Stalen ramen, zoals we ze thans nooit meer zouden maken. Echter ook aan de westkant, waar vroeger de smederij was, zijn nog tal sporen van weleer terug te vinden.

KRONIEK VAN HARDINXVELD-GIESSENDAM (VERVOLG)

20e jaargang 1906

4 februari 1906

Uitslag van de aanbesteding van het onderhoud van de schutsluis te Steenenhoek.

6 februari 1906

Dokter Grafdijk is 25 jaar dokter te Giessendam.

4 juli 1906

C.J. van Houweninge Grafdijk (zoon van dokter Aris Grafdijk) doet in Leiden het eerste examen natuurkunde.

12 december 1906

Tiendwegse molen afgebrand.

19 december 1906

Besluit tot wederopbouw van de Tiendwegse molen.

21e jaargang 1907

23 januari 1907

Aankondiging jaarboekje Alblasserwaard 1e jaargang. Voor f 1,25 te koop bij Busé's Boekhandel.

2 februari 1907

Aankondiging van de aanbesteding op 13 februari in de polderkamer te Giessendam, het verplaatsen van een molen van de polder Grootewaard naar de plaats van de afgebrande molen te Giessendam.

16 februari 1907

Afloop voorgaande aanbesteding. Gegund aan laagste inschrijver B. Pellikaan uit Gorinchem voor f 5.200,00.

25 mei 1907

Genoemde molen nadert voltooiing en zal binnen drie dagen maalvaardig zijn.

19 juni 1907

Op zaterdag 15 juni heeft de molen, in tegenwoordigheid van het polderbestuur, met gunstig gevolg proefgemalen.

Een afdruk van een van de glasnegatieven: Een schip voor de wal bij Scheepswerf De Merwede.

22e jaargang 1908

18 januari 1908

Door de Vereniging van Gereformeerd Schoolonderwijs is aangekocht een herenhuis met tuin te Neder-Hardinxveld met het doel daar een tweede christelijke school te bouwen.

22 februari 1908

Advertentie inzake de aanbesteding van het afbreken en weer opbouwen van de Diaconiewoningen aan de Damstraat, tegenover het gemeentehuis.

1 april 1908

Bij akte van den 13 maart is opgericht de N.V. Scheepvaartmaatschappij 'De Onderneming', gevestigd te Hardinxveld.

UNIEKE GLASNEGATIEVEN

27 mei 1908

De rechtstreekse telefoonaansluitingen zullen begin augustus gereed zijn.

6 juni 1908

Aanbesteding van de bouw van zuivelfabriek 'De Graafstroom' te Bleskensgraaf.

4 juli 1908

Advertentie inzake de aanbesteding tot het bouwen van een school te Neder-Hardinxveld in opdracht van het bestuur van de Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs.

12 augustus 1908

Advertentie betreffende de aanbesteding van het bouwen van een stoomgraanmaalterij in opdracht van de Coöperatieve Landbouwvereniging de 'Samenwerking' te Giessen Nieuwkerk.

19 september 1908

Oprichting van de schietvereniging 'Prins Hendrik'.

17 oktober 1908

Melding van oprichting van de vereniging 'Een school met den Bijbel'. Als hoofd der school werd benoemd de heer G. de Zeeuw.

24 oktober 1908

Vergadering voor belangstellenden in elektrische verlichting in verband met een eventueel op te richten elektrische centrale.

7 november 1908

Bij het afbreken van het woonhuis van de heer T.d.B. alhier werden een groot aantal oude munten gevonden, meest Zeeuwsche guldens en 3-guldenstukken uit de 18e eeuw.

19 december 1908

B & W besluiten dat de bouw van een elektrische centrale niet doorgaat. De raad heeft wel besloten tot het maken en exploiteren van een waterleiding.

KRUIWAGENMAKERIJ - D. DE JONG - GIESSENDAM.

Grondwagens.
Zandwagens.
Modderwagens.
Grutwagens.
Speciewagens.
Metselwagens.

Bazaltsteenwagens.
Steenwagens.
Bakwagens.
Baksteenwagens.
Dakpannenwagens.
Tegelwagens.

Giessendam.

191

In het begin van dit jaar belde de heer P. Klop uit Rotterdam, oud-inwoner van onze gemeente, met de mededeling dat hij aan het opruimen was geslagen en daarbij een aantal glasnegatieven had gevonden, die hij ooit uit het pand van kapper Berkhout (de Buurt) had gehaald. Hij vond ze daar op de meest vreemde plaatsen. Kort daarop bracht de heer Klop de glasnegatieven. Elders in dit blad treft u er diverse afdrucken van aan.

Tot mijn verbazing trof ik daarbij ook twee foto's aan, met daarop drie kruiwagens. Een ervan is rond 1915 gebruikt voor het maken van een briefhoofd voor het bedrijf van mijn overgrootvader, zoals u hier ziet afgebeeld.

Dick de Jong.

DE NAJAARSMARKTEN IN GORCUM¹

Hoewel er vroeger te Gorcum iedere maandag veemarkt gehouden werd, waren de grote najaarsmarkten evenementen waar iedere boer naar toe moest. De 'grote' of Sint-Hubertusmarkt werd gehouden de eerste maandag en dinsdag na Allerheiligen en Allerzielen (1 en 2 november).

Tien dagen eerder, op vrijdag, was al de 'kleine' of Sint-Maartensmarkt gehouden. Veertien dagen na de 'grote' markt werd nog de veel minder bezochte 'scheimarkt' gehouden.

In vroeger dagen kreeg ook het personeel van de boer vrijaf voor de grote markt. De meiden en knechten hadden daar hun jaarlijkse ontmoetingsplaats. Op de veemarkt zullen ze zich maar amper vertoond hebben. Voor hen was de kermis, die tegelijkertijd met de markt werd gehouden, de gebeurtenis van het jaar.

Dat het er weleens ruig aan toe ging, blijkt uit het feit dat 's zondags vóór de kermis de platelandsdominees een waarschuwend woord tegen het losbandig gedrag lieten horen.

Men denkt weleens dat in onze moderne tijd de zeden losser zijn geworden, maar vroeger konden ze er ook wat van.

De ouderen (ze zijn nu vrijwel allemaal dood) konden over dat kermisgebeuren sappige verhalen vertellen. Veel jongelui, ook de knechten en de meiden, kwamen soms 's morgens tegen 'melkestijd' thuis. Het kon er Breugeli-aans aan toe gaan!

Al ver voor de oorlog was dat allemaal reeds veranderd. Men had ook op andere tijden veel meer vertier. Het verenigingsleven was op gang gekomen. Muziekverenigingen hielden uitvoeringen.

Ook van niet te onderschatten belang om sociale controle uit te oefenen en de jeugd wat andere normen en waarden bij te brengen, waren de jongelings- en meisjesverenigingen. Streng gescheiden, maar wel zonder onderscheid naar afkomst, rang of stand.

Maar de grote markt bleef op de boer zijn aantrekkingskracht behouden. Men was even weg van het dorp. Men ontmoette weer eens een oude kennis en men verkeerde voor een paar dagen in een andere sfeer.

's Maandags paardenmarkt. Er kwam dan ruig volk van heinde en ver. Met een slok op waren er altijd wel schermutselingen. Enkele

feestneuzen, die uiteraard ook onder de boerenbevolking te vinden waren, pakten op die maandag de kans om er eens flink tegenaan te gaan. Er werd er wel eens eentje op de Kortendijk gesignaleerd! Dat was niet best, want daar huisde het lichte vrouwvolk!

Ook door de boeren die hoofdzakelijk voor de veemarkt kwamen, werd nogal eens een stugge borrel gedronken. Sommigen kregen niet zoveel lengte, want onder de boerinnen, die toen vrijwel zonder uitzondering de centen beheerden, waren van die 'neepnaerzen' die 's avonds na afloop van de markt de 's morgens meegegeven portemonnee na afgifte secuur controleerden!

Het was gebruikelijk dat degene die op de markt een koe verkocht, bij het afrekenen op een borrel of een biertje trakteerde. In plaats van proost zei de verkoper de zegen. Als er niet werd gedronken, gaf men een gulden of een daalder zegengeld.

Boeren die gewoonlijk nooit in een café kwamen, braken dat taboe tijdens de grote markt. Thuis werd er weleens een brandewijntje, een schilletje of citroentje gedronken. Op de markt echter wel een glaasje meer, maar afgezien van een rood hoofd en een wat glazige blik had die drank nauwelijks invloed op het gedrag van de meeste boeren. Ze bleven zichzelf en werden niet in 't minst gestoord door de verwonderde blikken vanwege hun afwijkende kleding van de overal op de markt aanwezige Gorcumse burgerij. Zij behielden hun bijna vermakelijk aandoende waardigheid!

Inderdaad zag de boer er wel opmerkelijk anders uit dan de stadse burger. Moeder de vrouw, die haar echtgenoot 's morgens programmeerde en lanceerde, wilde dat hij een beetje netjes ter markt verscheen: niet in zijn daagse of onte goed (vuile kleren). Men ging dus van huis in het 'opknappak'. Omdat het tijdens de najaarsmarkt bijna altijd guur en nat weer was, werd ook nog een overjas gedragen. Niemand haalde het in zijn hoofd om zijn 'sundagse klee' (zondagse pak) aan te trekken om tussen die van de zenuwen doorlopend zeikende en schijtende koeien te verkeren. Omdat vroeger een boer vaak zijn leven lang met een dikke jas deed, kan men begrijpen dat de jas die op de markt gedra-

gen werd wel enkele modes achter liep. Een bonker (zwarte of grijze dikke driekwartjas) viel ook niet zo uit de toon. Zo'n jas was al wat moderner, maar men zag ook vaak boeren met een duffelse jas, een erg dikke, meest harige, lange jas, stammend van ver voor de oorlog. De meeste duffels waren grijs of zwart, maar je zag er ook van die geelbruine exemplaren bij. Dat waren dan boeren uit het Gelderse of het Brabantse. Hoogstens uit Schelluinen of Hoornaar, want de Binnenwaardse boeren waren stemmiger bejast.

Dan zag je ook nog een enkele Friese jas, een zwart, glad, strak en lang exemplaar met een fluwelen kraagje. Ten tijde van de aanschaf was dit een deftige jas geweest, dat heel wat kaas- of melkgeld had opgeslokt, maar in de loop der jaren was het kledingstuk, het kraagje wat minder, vaalgroen geworden. Zo'n boer gaf een wat bemoste aanblik.

Als schoeisel werden er gele klompen gedragen. De broekspijpen zaten in de sokken. Klompen dienden ter bescherming tegen de scherpe koeienpoten en voorkwamen natte voeten in de nauwe, tot marktplaats omgetoerde straten.

De hoofdmoot van het vee stond in de Haarstraat en de Kruisstraat. Als er veel aanvoer was, stond het vee ook nog in de Arkelstraat, de Hoge Torenstraat, Achter de Kerk, en op het Zusterhuis. In de omringende steegjes en ook op het Zusterhuis werden de paarden aan de hand gedraafd als ze aan de aspirant-koper getoond werden.

De cafés in de stad draaiden op volle toeren. Enkele neringdoenden in de marktstraten richtten hun werk- of winkelruimte in. Ze vlijden een laag stro op de vloer en verkochten in deze ruimte erwtensoep, warme worst, koffie en limonade. Voor de viswinkel in de Kruisstraat stond men in de rij. Op het marktplaatsje bij de Grote Kerk stonden ook altijd kramen van kooplieden met touw, koedekken, spenen-zalf en alles wat de boer maar nodig had.

Het koekslaan was onder de boeren een geliefde sport. De flarden van een kapotgeslagen peperkoek gingen als trofee mee naar huis. Er was geen boer die niet ook nog een pak janhagel voor bij de koffie mee naar huis nam.

Men was op zo'n dag al vroeg op geweest en van al het geslenter had men honger en daarna dorst gekregen. Begrijpelijk, want wie zou er geen dorst krijgen na zo'n stuk of vier gebakken bokkingen die achter de koeien uit een krant werden opgegeten.

Als er gehandeld werd stonden de burgers met open mond het tafereel gade te slaan. Tijdens het loven en bieden klapte men in elkaars handen dat het een lieve lust was. Altijd werd overvraagd en te weinig geboden. Geef me geluk, werd er dan geroepen. Als men geluk gaf en kreeg, dus de koop gesloten was, werd dit nog eens bezegeld met een enorme klap. Als een koopman nijdig werd op een wat naar zijn zin te taaie bieder, sloeg hij zijn tegenpartij soms bijna de arm uit de kom.

Het verhaal gaat dat een bedeesd boertje, toen hij bemerkte dat hij voor een koe eigenlijk te veel bood, wilde terugkrabbelen en zei, dat hij het er nog even met zijn zwager over wilde hebben. De rappe koopman gaf het ventje een daverende klap op zijn hand en zei: Dan zal ik je eerst nog maar geluk geven, dan kun je voor mijn part je schoonmoeder er ook nog bij halen!

Kooplui konden ad rem zijn. Zo ging eens een losgebroken koe met zijn hoorn door een etalageruit van de bandagewinkel van Koops. De benadeelde winkelier rende naar buiten en stelde de koopman, van wie de koe was, aansprakelijk. Als ik voor zo'n akelig gaatje de ganse ruit moet betalen, dan wil ik 't volle plezier van mijn geld hebben, zei de koopman en hij sloeg met de knop van zijn stok de hele ruit aan diggelen.

Tijdens de grote 'mart' was het vroeger ook kermis, zoals reeds gezegd. Ook na de oorlog was dat nog een tiental jaren het geval. De jongelui en ook een enkele oudere liepen er nog wel eens heen, als de markt op een eind liep. Soms bleef het bij het kopen van een zuurstok voor de kleintjes of men nuttigde een maal poffertjes. Maar ook de evenementen op de Kalkhaven werden nog weleens bezocht: de steile wand, de lachspiegels, de dikke dame en het kalf met de twee koppen. Er was altijd wel een jonge boer die de verleiding niet kon weerstaan om met den beer te vechten.

Ook deze zat bij de glasnegatieven: 'Wie is wie?'

Een enkeling kwam na de oorlog nog met paard en wagen naar de markt. Men spande dan uit bij Klaas Timmer in de Oude Lombardstraat of bij Sprenger en bij de Gier in de Bagijnenwalstraat. Maar de grote menigte uit de Alblasserwaard kwam op de fiets. Vanuit de Graafstreek kroop er weleens een boer of zes in een taxi. Tot ongeveer 1950 kon men de auto nog gewoon in de Westwagenstraat of de Gasthuisstraat parkeren (dat heette toen gewoon: je auto neerzetten). Maar ieder jaar moest men verder van de markt af een parkeerplaats zien te vinden, want een boer met een auto was in de zestiger jaren al heel gewoon geworden.

In 1973 verdween de markt uit de Gorcumse straten. De belangstelling was afgenomen. Tot 1981 was er in de herfst nog maar één dag markt, zowel voor koeien als voor paarden, en wel op het Kazerneplein. Het was toen gedaan met de Sint-Hubertus-, de Sint-Maartens- en de Scheimarkt. De varkensmarkt was al in 1978 opgeheven.

Toch blijven er altijd nog een paar boeren naar Gorcum gaan op maandag. Soms ook met de vrouw om wat boodschappen te doen of om zomaar te kletsen met die of gene.

Een lichte afspiegeling van het grote 'mart'-gebeuren wordt gevormd door de in de streek nog regelmatig gehouden boel- of erfhuizen, waar soms nog een koekkraam staat.

Een nog betere pendant is echter de jaarlijkse Fokveedag in Hoornaar, althans wat de sfeer betreft. Er staat een keur aan vee, maar alleen voor de show en de keuring. Er is slechts wat handel in jonge stiertjes. De vele kramen en attracties, compleet met koek-, gebak- en viskramen en de schetterende muziek tussen het

omroepen door, doen nog denken aan het kermis- en jaarmarktgebeuren van de Sint-Hubertusmarkt in Gorcum. Heel vroeger ging men ook wel naar de Utrechtse veemarkt, naar Uiterd zei men toen. Dit waren voornamelijk de boeren uit het oosten en het noordoosten van de Alblasserwaard. De boer zelf en de kooplieden gingen er heen met hun gerij, maar het vee moest lopen, uiteraard begeleid door het personeel of de koeienleiers, mannen die er hun beroep van maakten om vee naar de markt te brengen.

Zeer vroeg in de morgen ging men al op weg. De route liep over de straatweg (Bazeldijk), te beginnen bij Gorcum. Onderweg sloten zich steeds mensen aan bij de aangroeiende karavaan. Aan het begin van de eeuw woonde in Hoogblokland ene Hannes de Monica. Zijn bijnaam zegt het al. Hij bespeelde een trekharmonica en liep spelend en zingend voor de karavaan uit om de moed erin te houden. Hij zorgde ook voor een brandewijntje.

De boeren uit het westen van de Waard waren voor de weekmarkt aangewezen op Dordt. Al vanouds was Dordt ook een afzetgebied voor de zuivel uit het westen. Men voer dan naar Papendrecht met de schouw en ging verder met de pont.

Gouda (Tergouw) had ook een weekmarkt, die wel bezocht werd door de boeren langs de Lek.

Maar het ter markt gaan is voor de boeren voorbij. Hoogstens gaat een enkeling nog weleens naar Den Bosch. Dat is dan een boer met roodvee, een dubbeldoeler. Dat is een boer die behalve naar de melkgift ook nog kijkt naar de vleesopbrengst. Roodvee is nu eenmaal meer bevestigd dan het zwartbont vee. Zo'n boer kijkt met afgrijzen naar de 'Amerikanen', die enkel en alleen geschikt zijn om te melken.

Als een boer nu een koe nodig heeft, bestelt hij er een bij een koopman of gaat hij naar Bunnik, waar Coveco (de Centrale organisatie van veecoöperaties) regelmatig veilingen organiseert voor hoogwaardig melkvee. In Amerika en Groot-Brittannië wordt al vee verhandeld via de computer. Ook in ons land is dit fenomeen al in studie. 't Is allemaal zo anders geworden. Modern en zakelijk.

Op de al genoemde, zeer druk bezochte Fokveedag in Hoornaar is ook niet meer te zien of er een boer of een burger loopt te flaneren. Dorpeling en stedeling zijn niet meer van elkaar te onderscheiden. De kooplieden die er rondlopen, zijn van de boeren te onderscheiden door hun stok en kiel, maar die gaan zodra ze van het terrein vertrekken achter in de kofferbak van hun van telefoon voorziene limousine. Er wordt meer in sperma gehandeld dan in koeien. Sperma voor het melkvee uit Amerika, Canada, Israël en Duitsland en uit Frankrijk voor het vleesvee.

Ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan van de Hoornaarse Fokveedag in 1992 is van de journalist Henk Bovekerk het boek 'Naar de Fokveedag' verschenen. Aan de hand van mooie en karakteristieke foto's is duidelijk te zien hoe de evolutie aan kleding zich in die tachtig jaar heeft voltrokken. Van koeienmelker tot modern ondernemer!

H.A. de Kok

1 Met toestemming van de auteur overgenomen uit 'Oud-Gorcum Varia'.

DOMPEN

Onlangs heb ik een paar kuitlaarzen aangeschaft, voor in de kofferbak van de auto. Al vele malen heb ik goed schoeisel vernield door er een nat weiland mee in te lopen. Toen ik met mijn nieuwe aankoop de winkel uitliep, kwam er een man aanlopen, die mij vroeg of ik nieuwe dompen had gekocht. Ik dacht onmiddellijk aan de raadgevingen van mijn moeder als ik na schooltijd in het weiland achter ons huis ging spelen: 'Doe je je dompen aan?'. Mijn 'Van Dale' geeft als betekenis van het woord domp of dompen acht mogelijkheden: damp, hefboom om palen uit de grond

te trekken, roerdomp of domphoorn, lisdode, slag of stoot, droge kuit veen die als brandstof werd gebruikt, naaf van een karrewiel. Mijn laarzen zijn er nog niet bij.

In zijn boek 'Terminologie van riviervissers in Nederland' (Assen 1971) noemt dr. Th.H. van Doorn de domp als afgesneden laars zonder zool, die als een soort kaplaars over de klomp werd gedragen. Die verklaring lijkt aannemelijk, vooral vanwege de klankgelijkenis met klomp.

In het Etymologisch Woordenboek van Van Dale staat als herkomst van het woord domp het dompen in de betekenis van onderdompen. Daarin staat ook dat de betekenis van damp te maken heeft met het woord domper, dat de genoemde hefboom alles wegheeft van dommekracht en dat de naaf van het karrewiel afkomstig is van dom, een verbastering van duim ('het draait om mijn duim'vinger' en draaipunt liggen niet ver uiteen).

Het onlangs verschenen 'Etymologisch Dialectwoordenboek' (prof. dr. A.A. Weijnen, Assen 1996) noemt de domp o.a. als afgesneden laars.

Hoe het ook zij, ik zie nog steeds de beste verklaring in het onderdompen. En wat het dompen met betrekking tot het gebruik van een hefboom betreft geeft Weijnen ook een verklaring: Dompen is naar voren overslaan.

Dick de Jong

Nog een glasnegatief: De familie poseert in de berm van de Parallelweg, met op de achtergrond het oude station en de Spindermolen.

DE HISTORIE VAN ONZE WOORDEN

WALNOOT

Deze boomvrucht is afkomstig uit Azië. De Romeinen namen de walnootboom mee naar Italië en vervolgens naar Duitsland en Frankrijk. In Frankrijk werden zeer veel walnootbomen aangeplant en van hieruit veroverde de noot heel Europa.

Toen de Germaanse volkeren de walnoot leerden kennen, was deze voor hen dus van Romaanse oorsprong. Daarom kreeg hij de naam Waalse noot, noot uit land der Walen (Gallië en Italië), ter onderscheiding van de hazelnoot, die hier inheems was.

Wal- slaat terug op de Germaanse volksnaam Walha (Kelt, Romaan, inwoner van Noord-Frankrijk), wat op zijn beurt is afgeleid van de naam van de stam der Volcae.

In Nederland onderscheidde men in de 19e eeuw maar liefst veertien verschillende soorten walnoten, waaronder de kraaknoot, de dunschillige paardenoot, de boternoot, de bloedwalnoot, de Sint-Jansnoot en de grote en de kleine steen-okkernoot. Bovendien verwierf de noot zich een plaatsje in het volksgeloof: Walnoten die op Sint-Jan (24 juni) of op Sint-Jakob (25 juli) werden geoogst, zouden helpen tegen kolieken. Kinderen die walnoten aten zonder brood kregen luizen. Een walnotentak boven de huisdeur zou bescherming bieden tegen blikseminslag. Het is maar dat u het weet!

ZACHTJES AAN, DAN BREEKT HET LIJNTJE NIET

Het gaat hier om de lijn waarmee het paard van de 'jager' de trekschuit voorttrok. Met dit spreekwoord spoor je iemand aan om het wat kalmer aan te doen. Het is een 'citaat' uit de mond van een schipper die bang was dat het touw zou breken als de jager er al te enthousiast aan bleef trekken. 'Staagjes aan, zo breekt de lyn niet', zei men in de achttiende eeuw. Dat dit gevaar inderdaad niet denkbeeldig was kunnen we opmaken uit de 'Camera obscura' van Nicolaas Beets, waarin de schipper uitroept: 'Hoo-o-o-o-h, jagertje! De lijn kan wel stuk, met die horten!' De trekschuit was van ongeveer 1630 tot het midden van de negentiende eeuw een populair vervoermiddel voor lange afstanden.

OP 1 APRIL VERLOOR ALVA ZIJN BRIL

Dit spreekwoord is een verbastering. Toen de watergeuzen op 1 april 1572 Den Briel op de Hertog van Alva veroverden, ontstond er een gevleugeld woord: De hertog krijget een bril op die neuse. Deze spreuk zinspeelde op de reeds bestaande uitdrukking iemand een bril op de neus zetten (iemand een lesje leren). Nog in 1569 had Marnix van Sint-Aldegonde deze uitdrukking gebruikt: 'Daer na sullen de Ketters M. Gentiano noch een paar ooren willen aen naeyen, (...) Daerenboven sullen sy hem een Bril op de Neuse willen setten.' Maar ook in die tijd al kende niet iedereen de uitdrukking meer en bovendien leek 'bril' erg op 'Briel'. Zo kon het gebeuren dat Alva op 1

De kerktoeren op 'Den Dam'.

GENEALOGIE

april niet een bril kreeg maar hem verloor. Al in 1601 maakte de geschiedschrijver Christiaan Bor melding van de nieuwe versie.

SECONDE

Seconde betekent 'tweede', net als het Engelse 'second'. Waar is een seconde dan het tweede deel van? Bij onze tijdrekening gaan wij uit van zestigtallen, een systeem dat afkomstig is van de Babyloniërs. Hun opvattingen kwamen via Grieken en Arabieren naar West-Europa. Het uur werd door zestig gedeeld, en de daardoor ontstane deeltjes werden opnieuw door zestig gedeeld. In Latijnse bewerkingen van de Arabische Almagest (het astronomisch handboek van Ptolemaeus) werden de zestigdelige breuken als volgt vertaald: 'pars minuta prima' en pars minuta secunda', dat wil zeggen het eerste en het tweede kleine deeltje. Aan die Latijnse vertaling hebben wij de woorden en minuut en seconde te danken.

WIJN OP BIER GEEFT PLEZIER

'Bier op wijn geeft venijn, wijn op bier geeft plezier'. Met dit spreekwoord wordt wel eens gewaarschuwd als iemand na een glaasje wijn een biertje drinkt, omdat dit wel eens hoofdpijn zou kunnen veroorzaken. Er is echter een andere verklaring. Onze voorouders dronken bier als ze arm en wijn als ze rijk waren. Als zij door verslechterende omstandigheden hun wijn voor bier moesten inwisselen, betekende dat een achteruitgang in status. Konden zij van bier overstappen op wijn, dan konden zij zich financieel meer permitteren. En dat is uiteraard heel plezierig.

AKTIVITEITEN IN ROTTERDAM, SLIEDRECHT EN ALBLASSERDAM

Het was om meerdere redenen aanbevelingswaardig als amateurgenealoog de jubilerende Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie 'Ons Voorgeslacht' in Rotterdam te bezoeken. Als lokatie was de gerestaureerde Laurenskerk in het hart van de stad gekozen.

Voor sommigen was het vernieuwde interieur met het machtige majestueuze kerkorgel al voldoende reden. Vele anderen volgden met meer dan gewone belangstelling de professionele voordrachten, bijvoorbeeld tips voor beginners of genealogie per computer. Anderen legden voor het eerst contacten met de Nederlandse Genealogische Vereniging te Naarden of het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage. Hier kunt u een schat aan informatie vergaren.

Maar ook was de enthousiaste werkgroep Genealogie van de Oudheidkundige Vereniging Sliedrecht aanwezig. En niet voor niets. Ze konden de vele vragen en drukte om hun stand amper adequaat behandelen. Want de belangstelling is nog steeds groeiende.

Ook in onze regio is er een steeds groeiende belangstelling van mensen die op zoek gaan naar gegevens van hun voorouders.

Dit is een van redenen waarom op initiatief van de gezamenlijke historische verenigingen in de Alblasserwaard op 30 november 1995 in Sliedrecht de Genealogische Contactgroep Alblasserwaard in het leven is geroepen. Het doel hiervan is het bevorderen van de onderlinge samenwerking op genealogisch gebied. Deze groep komt tweemaal per jaar bijeen.

Gastvereniging in 1996 is de werkgroep Genealogie van de Oudheidkundige Vereniging Sliedrecht. Een enthousiaste club van mensen waar u als amateur-genealoog veel kan leren en zien. Bij voorbeeld familiebestanden op microfiches van de Mormonen en de Alblasserwaard welke u via meerdere daar opgestelde lees-apparaten kunt bestuderen. Tevens is apparatuur aanwezig om van deze fiches afdrukken te maken.

Eveneens een uitstekend gedocumenteerd boekenbestand met meerdere ingangen. En de bereidheid u verder te helpen (zie ook bij uitnodiging voor 3 september a.s.).

Een van de leden van deze werkgroep heeft al een prachtig logo vervaardigd voor de Genealogische Contactgroep Alblasserwaard, alle hulde.

Op verzoek van de Contactgroep hebben enkele leden van de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam uit hun archief een boekenbestand genealogie opgesteld en overhandigd (zie elders in dit blad). Tevens zijn uit dit archief stukken aangegeven van rekeningen van Kerkmeesters, indices van begraaf-, gaarder-, en lidmatenregisters e.d.

Dat het doel van de Genealogische Contactgroep Alblasserwaard steeds meer gestalte krijgt bleek weer eens bij de Genealogische Dag in Alblasserdam op 27 april jl.

Naast de vele activiteiten die men zelf had opgezet gaven diverse zusterverenigingen 'acte de présence'. De werkgroep Zwijndrecht gaf een demonstratie met modem en computer, waardoor de mogelijkheden om genealogische bronnen te raadplegen weer behoorlijk worden uitgebreid. Ook presenteerde de werkgroep genealogie van de Oudheidkundige Vereniging Sliedrecht haar leesapparaten met de hiervoor vermelde microfiches. Voorts presentaties van foto's, ansichten, stambomen en boekwerken.

Ook was er de Historische Vereniging Binnenwaard met stambomen van bekende geslachten uit de Waard. De heer Bruyniks (animator van deze dag) was duidelijk in zijn nopjes met de aangeboden medewerking.

Op zo'n samenwerkingsdag kan het ook gebeuren dat bij voorbeeld twee leden uit Gorinchem lid willen worden van de Genealogische werkgroep van Hardinxveld-Giessendam, omdat ze gehoord hebben over het onderzoek naar de familie De Boon en omdat een van deze leden vroeger in Giessendam heeft gewoond en nog meer informatie wil uitwisselen. Wij hebben ze uiteraard diverse gegevens toegezonden en zij wachten op bericht van onze eerstvolgende bijeenkomst.

De heer Bruyniks liet weten dat er na deze Genealogische dag een vervolg moet komen. Wellicht is het een goed idee om een dergelijke dag elk jaar te organiseren. Uiteraard is dan telkens een andere vereniging de organisator.

Daarnaast zette de heer Bruyniks een ieder aan het denken met de vraag of het mogelijk zinvol kan zijn om als Genealogische Contactgroep Alblasserwaard een kwartierstatenboek uit te brengen. Op de eerstvolgende vergadering wordt hier uitvoerig aandacht aan geschonken. Voor de geïnteresseerde contactpersonen: Deze vergadering is vastgesteld op maandagavond 30 september 1996 om 20.00 uur in 'De Nor' te Sliedrecht.

BIJEENKOMST GENEALOGISCHE WERKGROEP HARDINXVELD-GIESSENDAM

Vriendelijk verzoek aan alle geïnteresseerden in de genealogie:

Pak uw agenda en noteer: dinsdagavond 3 september a.s. om 20.00 uur in Museum De Koperen Knop, Binnendams 6 te Hardinxveld-Giessendam.

We hebben diverse onderwerpen te bespreken, zoals:

- Betere werkverdeling in de werkgroep, want u weet, vele handen.....
- Benodigde c.q. wenselijke apparatuur. Een van de leden heeft hieromtrent ideeën.
- Bent u ook geïnteresseerd in de Genealogische Contactgroep Alblasserwaard, geef u dan op als contactpersoon.
- Voor de amateur-genealogen onder ons wil een van de leden van de werkgroep uit Sliedrecht gaarne een cursus verzorgen (een kleine vergoeding hiervoor lijkt logisch).
- Welke bijdrage gaan wij leveren aan de Genealogische Contactgroep Alblasserwaard? Denken en werken we mee aan het idee van de heer Bruyniks?
- Heeft uzelf ideeën of agendapunten voor onze bijeenkomst van 3 september a.s.? Bel dan de heer Arie A. van Wingerden, telefoon 0184-614253.

Hij is bereid deze bijeenkomst te coördineren. Hij stelt het zeer op prijs als u even belt dat u komt (ook agendapunten welkom), zodat hij dit ook met De Koperen Knop goed kan voorbereiden.

Wie kan hiervan meer vertellen? *

IN HET H.I.C. VOORHANDEN ZIJNDE BOEKEN OVER GENEALOGIE

Onderstaande boeken en verzamelingen zijn aanwezig in het Historisch Informatiecentrum, Buitendams 4, en kunnen daar op zaterdagmorgen tussen 10 en 12 uur worden geraadpleegd.

inv.nr.	Titel
B 532	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 26 1972
B 533	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 27 1973
B 534	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 28 1974
B 535	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 29 1975
B 536	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 30 1976
B 537	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 31 1977
B 538	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 32 1978
B 539	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 33 1979
B 540	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 34 1980
B 541	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 35 1981
B 542	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 36 1982
B 655	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 37 1983
B 656	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 38 1984
B 657	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 39 1985
B 658	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 40 1986
B 659	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 41 1987
B 660	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 42 1988
B 661	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 43 1989
B 662	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 44 1990
B 663	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 45 1991
B 664	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 46 1992
B 676	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 47 1993
B 680	Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, deel 48 1994

inv.nr.	Titel
B 548	Fam. van der Kooy, 'Genealogieën van der Kooy' 1983
B 559	Ons Voorgeslacht 30e jaargang 1975
B 560	Ons Voorgeslacht 31e jaargang 1976
B 561	Ons Voorgeslacht 32e jaargang 1977
B 562	Ons Voorgeslacht 33e jaargang, deel A 1978
B 563	Ons Voorgeslacht 33e jaargang, deel B 1978
B 564	Ons Voorgeslacht 34e jaargang 1979
B 565	Ons Voorgeslacht 35e jaargang, deel A 1980
B 566	Ons Voorgeslacht 35e jaargang, deel B 1980
B 567	Ons Voorgeslacht 36e jaargang 1981
B 568	Ons Voorgeslacht 37e jaargang 1982
B 569	Ons Voorgeslacht 38e jaargang 1983
B 573	H.J. Schouten: Het geslacht van Dueren, 1901
B 585	J.C. Okkema: Handleiding voor genealogisch onderzoek in Nederland
B 602	C.B. van Kuilenburg: Over Blokland, 1985
B 612	D. de Rover: Genealogie De Rover
B 613	Div. auteurs: Genealogie van het geslacht Tuytel
B 627	H. van den Dool: Genealogie van den Dool, 1975
B 636	Rouwert-Boer/van Waalwijk-van Doorn: Onze voorouders in de Binnenwaard, 1988
B 674	Z. Erkelens-Aanen/Mr. W. van Leussen: Het geslacht Aanen, 1993
?	Boek genealogie Ooms
?	Heins: Boek geslachten uit de Alblasserwaard
II/1	Genealogische aantekeningen m.b.t. fam. Swets en Versteeg
II/12	Gelegenheidsblad i.v.m. huwelijk Barend B.K. Busé en Aafje Visser, 22 februari 1890
II/14	Gegevens uit Statenbijbel betreffende fam. van Es
II/15	Register op persoonsnamen uit akte van openbare verkoop te Giessendam, juli 1829
II/16	Naamlijsten voor Giessendam van de conscriptie 1808 en tewerkstelling 1813
II/19	Aanzet genealogie Kabouw
II/21	Genealogische gegevens Jac. van Hattem en Pieter de Rijke, beiden chirurgijn te Giessendam, 18e eeuw
II/24	Diverse stukken m.b.t. fam. Hoekwater, ± 1910
II/25	Diverse stukken m.b.t. fam. de Rooy, van der Meyden en Koorevaar met foto's
II/26	Genealogische gegevens betreffende Fam. van Houwelingen
II/27	Genealogische gegevens betreffende fam. Tromp, Ritmeester en Blokland
II/32	Huwelijken Alblasserwaard, 17e eeuw
	Huwelijken Hardinxveld, 1775-1811
	Begraven Boven-Hardinxveld, 1656-1725
	Rekeningen H. Geest Armmeesters Boven-Hardinxveld, 17e eeuw
	Rekeningen Kerkmeesters B- Hardinxveld vanaf 1756
	Indices: Begraafregister Hardinxveld 1695-1759
	Gaarderregister Hardinxveld 1766-1805
	Register aangegeven lijken Hardinxveld 1786-1805
	Register aangegeven lijken Hardinxveld 1806-1811
	Weeskamer Hardinxveld 1616-1708
	Lidmatenregister Hardinxveld 1638-1723
	Notarieel Protocol Pieter Backer 1674-1691
	Notarieel Protocol Hendrik Backer 1693-1726
	Rechterlijk en Notarieel archief Hardinxveld. Alfabetische index 1648-1784

inv.nr.	Titel
II/33	Gegevens geslachten Wisboom, Cuyk, Zwets, Vogel, Kamsteeg, Netten, Vlot, de Geus, de Kok, de Ruiter, Stasse, van den Bout, Klop, Kreukniet, Oldemans, van Eck, de Hek, Sootjevis
II/34	Gegevens geslacht Blokland
II/35	Gegevens geslacht Kamsteeg
II/36	Gegevens geslacht Wisboom
II/37	Gegevens geslachten Alblas, Versloot, de Ruijter, Roubos
II/38	Gegevens geslachten Stam, Advocaat, Netten, Vermeulen, dan St. Maartensdijk, Ambachtsheer, Hettema, Klop
II/39	Gegevens geslachten Tromp, Kouwenhoven, de Jong, de Koning, Ritmeester, Blokland, Korevaar, Schreuder(s)
II/40	Gegevens geslachten Fladderak, de Ruiter-de Ridder, de Ruiter-Deventer, de Ruiter-aan de Wiel, de Kok, den Breejen, Swets, Drescher, Sluimer, de Waal van Dijk-den Breejen, Wervenbos, Goudriaan
II/41	Gegevens geslachten Cleindier, de Boon, Ippel, Boogaard, den Breejen-Roon, den Breejen-Kouwenhoven, van Noordennen, Remans, den Breejen-Verdonk, Dubbeldam, Klop-Need, Klop-Leeuwenstein, Klop-Klop, Koelewijn, Stasse, Baggerman, Boxman
II/42	Gegevens geslachten van den Bout, Hoornaar, de Haas, de Hek-van Loon, Holleman, de Ruiter, aan de Wiel, Versteeg
II/43	Gegevens geslachten de Rover, Verschoor, van de Kooy, Hoekwater, Vogel, Advocaat, van der Linde, van de Heuvel
II/44	Kopie doopregister Boven-Hardinxveld, 1638-1704
II/45	Genealogie van Dirk Nicolaasz. Houckwater
II/46	Geslachtenboek Vonk-Vlot-Koppelaar-Netten met foto's

De molenheul
op de oude
Achterdijk.

RECENSIES

'IN 'T ROMEIJN'

De heer A. van den Heuvel te Soest stelde een genealogisch werk samen over de geslachten Romeijn/Romijn en Van den Heuvel, beide Alblasserwaardse families, afkomstig uit het veerhuis van Pinkeveer. Hij beperkte zich hierbij niet tot de personen, maar vermeldt ook het nodige over hun boerderijen en huizen. Het roept vele malen een 'aha-erlebnis' op, vanwege de vele herkenningen.

222 pag. - geïllustreerd - Privé-uitgave - Soest 1995 - na herdruk verkrijgbaar bij A. van den Heuvel, Schoutenkampweg 26, 3768 AE Soest, tel. 035-6016252 - Prijs f 32,00, excl. eventuele verzendkosten

NIETS IS BESTENDIG... De geschiedenis van de rivieroverstromingen in Nederland

Een alleraardigst boek, waarin vier deskundigen (G.P. van de Ven, A.M.J.A. Driessen, W. Wolters en J. Wasser) hun visie geven op de overstromingen in Nederland. Over het ontstaan, welke er waren en in hoeverre ze het gevolg zijn van menselijk ingrijpen. Ook de recenter geschiedenis wordt behandeld. Zo komt de vraag aan de orde of het verantwoord was om veel woningen in het winterbed van de Maas te bouwen. Maar ook veel dichter bij huis plaatsgehad hebbende gebeurtenissen komen aan bod.

104 pag. - Geïllustreerd - ISBN 90 5345 069 6 (paperback) - Uitgeverij Matrijs - Utrecht 1995 - f 29,50 - Verkrijgbaar in de boekhandel

ZIEKTENAMEN IN DE NEDERLANDSE DIALECTEN

Een prachtige verzameling raadselachtige namen van ziekten en gebreken zijn in dit boek (uit de serie 'Aan het woord') door A.A. Weijnen en A.P.G.M.A. Ficq-Weijnen bijeengebracht. Ze zijn gebaseerd op de eeuwenoude veronderstellingen en gebruiken. Een voorbeeld: Als iemand overdreven druk en beweeglijk is, wordt wel gezegd dat hij de fiedeldans heeft. Dat komt van Sint VitUSDans, oorspronkelijk een naam voor naar later bleek twee verschillende ziekten. Een psychische infectie, die leidde tot een hysterische danswoede of ongecoördineerde bewegingen in verschillende spieren. De ziekten kregen de

naam Sint VitUSDans omdat de bewegingen wat weghadden van de wilde dans van het midzomerfeest. Omdat men in het niet roomse Zeeland en Holland minder bekend was met Sint Vitus verbasterde men de naam tot fiedeldans.

296 pag. - met dialectkaarten - ISBN 90 12 08215 3 - SDU Uitgeverij Koninginnegracht - Den Haag 1995 - f 49,50 - verkrijgbaar in de boekhandel

LICHT OP DE LINGE

Weer een bewijs dat er de laatste tijd zoveel mooie boeken verschijnen. Prachtig qua uitvoering, werkelijk schitterende foto's (George Burggraaff) en vooral bedoeld om de 'Vereniging tot behoud van het Lingelandschap' meer bekendheid te geven. Een kijkboek om telkens weer in de hand te nemen, maar ook de korte stukken tekst zijn een herhaald lezen waard. Mooi!

120 pag. - geïllustreerd - ISBN 90 5594 038 0 - Scriptum Books - Schiedam 1995 - f 45,00 - Verkrijgbaar in de boekhandel

DE GEÏLLUSTREERDE BESCHRIJVING VAN DE KRIMPENERWAARD

In de Reeks 'De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst' verscheen eind vorig jaar het boekwerk 'De Krimpenerwaard'. Een echt Hollands boek, met veel informatie over de ontwikkeling van de dorpen en stadjes in het gebied en met veel illustraties, samengesteld door Catharina L. van Groningen. In het boek wordt o.a. aandacht geschonken aan de verdedigingswerken, openbare gebouwen, kerken (ook inventariseren), woonhuizen, industrieel erfgoed en boerderijen. Aan te bevelen!

408 pag. - geïllustreerd - ISBN 90 400 9748 8 - Uitgeverij Waanders - Zwolle 1995 - f 95,00 - Verkrijgbaar in de boekhandel

VIJF EEUWEN OOMS - bakermat: het rivierengebied van Zuid-Holland

Door N.J. Bruyniks, J. Ooms, L. Ooms en T.G. Ooms is een kloek genealogisch boek samengesteld over het geslacht Ooms. De naam Ooms of Oomen is afkomstig van de naam Oem, een belangrijk Dordts geslacht dat nauw verwant was aan de Van Arkels.

Het boek bevat naast veel genealogische informatie ook verhalen, waarmee elk hoofdstuk wordt begonnen.

444 pag. - geïllustreerd - ISBN 90 6455 216 9 - Uitgeverij Pirola - 1995 - f 68,95 - verkrijgbaar bij de uitgever: Postbus 62, 1870 AB Schoorl, tel. 072-5093131

ORGANISTEN, ORGELSPEL EN KERKZANG BINNEN HET NEDERLANDSE CALVINISME

In een buitengewoon fors boekwerk schetst de auteur Herman S.J. Zandt zo ongeveer alles over het orgel en wat daarmee verband hield. Heel uitvoerig gaat hij in op de historie en op het hoe en waarom van orgelspel ter begeleiding van kerkzang.

624 pag. - geïllustreerd - ISBN 90 5294 128 9 - Uitgeverij Profiel - Bedum 1995 - f 125,00 - verkrijgbaar in de boekhandel

EEN LAND VOL VEE - LANDBOUW-HUISDIEREN VAN NEDERLAND

Een prachtboek over de geschiedenis van de boerenhuisdieren. Anno Fokkinga schrijft achtereenvolgens over rundvee, paarden, schapen, geiten, varkens, kippen, eenden en duiven. Een groot deel van de illustraties is speciaal voor het boek gemaakt door de bekende kunstenares Marleen Felijs. Van zowel tekst als illustraties kan worden gezegd dat iets Hollander niet te bedenken is. Heel mooi!

160 pag. - geïllustreerd - ISBN 90 54390 28 X - Uitgeverij Misset - Doetinchem 1995 - f 59,50 - verkrijgbaar bij de boekhandel

UIT DE SCHADUW - Prenten uit de Vijfheerenlanden en omgeving

Een heel leuk boekje vol met tekeningen van Frits Cieraad, een kadoboekje bij uitstek. Het bevat overzichtjes, leuke dorpsplaatjes, maar ook details van huizen, bomen, vogels, mensen, dieren en nog veel meer.

72 pag. - ISBN 90 800955 9 1 - Uitgeverij Vèrse Hoeven - Raamsdonksveer 1995 - f 24,95 - Verkrijgbaar in de boekhandel.

GENEALOGIEËN UIT DE ALBLASSERWAARD 16E EN 17E EEUW

Voor wie geïnteresseerd is in stamboomonder-

zoek is dit boek een eldorado. Je komt er ook echte Hardinxveldse of Giessendamse namen in tegen, zoals Van den Bout, Van de Giessen, De Haes, Klop, Sterrenburg, Van' t Verlaet, Versloot e.d.

Het in een ringband gebonden boek is samengesteld door de heer J.E. Heijns.

238 pag. - Historische Vereniging West-Alblasserwaard - Alblasserdam 1995 - f 34,50 (afgehaald) - Verkrijgbaar: Historische Vereniging West-Alblasserwaard, tel. 078-6913165/6131640.

BAGGERDIEP - Verhalen uit de baggerwereld

Jacques Kraaijeveld schreef een boek naar aanleiding van veel gesprekken die hij met mensen uit de baggerwereld had. De meeste verhalen verschenen eerder in Schuttevaaier. Leuk voor wie in de familie mensen buitenaf heeft of had of wie bijzonder in het baggeren is geïnteresseerd.

144 pag. - Uitgeverij De Stroombaan - Papendrecht 1995 - illustraties - f 19,50 - verkrijgbaar in de boekhandel - ISBN 90 801993 4 6.

GRAS EN WOLKEN - EEN BEELD VAN HET GROENE HART

Het Groene Hart is een actueel onderwerp van gesprek en discussie. Het moet gespaard blijven, er mogen geen bouwactiviteiten meer worden verricht enzovoort. Ter gelegenheid van een expositie in Woerden verscheen er een door Gerrit Willems, Koos van Zomeren en Herman Vuijsje samengesteld boek. Pas als men dat boek heeft gelezen en de werkelijk schitterende schilderijen heeft gezien, weet men wat het Groene Hart echt is en wat er verloren gaat als we niet met elkaar heel goed wakker blijven! Aan te bevelen!

104 pag. - Uitgeverij Waanders - Zwolle 1996 - illustraties - f 39,50 - ISBN 90 400 9810 7 - verkrijgbaar in de boekhandel

DE STEDE NIEUWPOORT - vijfde verzameling bijdragen

Opnieuw heeft onze zustervereniging een verzameling uitgegeven die het lezen zeker waard is. De bijdragen gaan over het stadhuis van Nieuwpoort, het orgel in de Hervormde Kerk, het echtpaar Christiaan de Jonge en Barara

Becius, zwerven over Opperstok, Sluis en Ammers, het geslacht Vonck, de gezondheidszorg in de 19e eeuw, de relatie met het geslacht Van Slijpe en de zilverfabriek Gebr. Baardwijk.

224 pag. - Historische Kring Nieuwpoort - Nieuwpoort 1995 - illustraties - f 27,50 - ISBN 90 803405 2 4 - Verkrijgbaar bij de boekhandels in Nieuwpoort en omgeving

KOOPLUI, KERMISKLANTEN EN ANDERE WOONWAGENBEWONERS - groepsvorming en beleid 1870-1945

In een kloek boekwerk vraagt Annemarie Cottaar aandacht voor deze zo bijzondere groep in onze samenleving. Enkele grepen uit de inhoudsopgave: Langs logementen en slaapboeren, de herkomst van woonwagenbewoners, ambulante beroepen.

340 pag. - Uitgeverij Het Spinhuis - Amsterdam 1996 - f 44,50 - ISBN 90 5589 027 8 - Verkrijgbaar in de boekhandel.

Een Giessendamse schouw.

ZOETE BANDEN DIE MIJ BINDEN

Over het gezelschapsleven in de Alblasserwaard verscheen een alleraardigst boek van H. Natzijl en H.J. van Dijk (overl.). Wat ons dorp betreft komen Dirk Verheij, Jan de Ruiter, Hermanus van den Hoven en Arie Swets aan bod. Maar ook over mensen uit veel andere plaatsen in de Alblasserwaard vindt u er veel interessante informatie in.

320 pag. - Uitgeverij Den Hertog - Houten 1995 - f 29,95 - ISBN 90 331 1000 8 - Verkrijgbaar in de boekhandel.

SCHOUWEN & AKEN - EEN VERDWIJNEND BEELD IN DE POLDERS

De bouw en het gebruik van schouwen en aken in de Krimpener-, Lopiker- en Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden wordt uitvoerig beschreven in dit boek, dat is geschreven door Walter van Zijderveld. Het is een zeer leeswaardig boek, dat voorzien is van veel foto's en tekeningen. Een historisch document!

186 pag. - Stichting Publikaties Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, Postbus 231, 4200 AE Gorinchem - Hardinxveld-Giessendam 1996 - f 37,50 - ISBN 90 803116 1 8 - Verkrijgbaar in de boekhandel en in Museum De Koperen Knop.

DE ROMEINSE GRENS TUSSEN MOEZEL EN NOORDZEEKUST

Weinig zaken blijven zo veel in de gedachten van menige -professioneel of amateur- historicus als de vraag waar de noordgrens van het Romeinse rijk nu precies lag. In dit boek willen Tilmann Bechert en Willem J.H. Willems daar een antwoord op geven. Aanbevolen!

120 pag. - Uitgeverij Matrijs - Utrecht 1995 - f 45,00 - ISBN 90 5345 073 4 - Verkrijgbaar in de boekhandel.

HET KLOOSTER SINT MICHEL IN DEN HEM BUITEN SCHOONHOVEN

In de reeks Historische Encyclopedie Krimpenerwaard verscheen vorig jaar een speciale uitgave, die geheel is gewijd aan dit voormalige klooster. Verschillende auteurs schrijven over de fundatie, de landen van het klooster, een kaartboekje, de drukpers van het klooster, over het leven en werken in de boomgaard en over de teloorgang van het klooster.

160 pag. - Streekarchief Krimpenerwaard (alleen hier verkrijgbaar: Koestraat 74, 2871 DS Schoonhoven, tel. 0182-384398) - f 30,00

DE DRIJVERSHUIT

Na een aantal jaren van varen vond ik dat het er nu maar eens van moest komen: Een aardig (hoop ik) verhaal over het wel en wee van de drijvershuit van de Historische Vereniging. Eerst zal ik mezelf voorstellen: mijn naam is Bas de Ruyter en ik vaar en onderhoud ongeveer zo'n zeven jaar de boot van de vereniging.

Daarmee kom ik ook direct bij de onderwerpen waar ik iets over wil vertellen, namelijk het onderhoud en het varen. Ik zal proberen deze twee dingen afwisselend weer te geven.

Een vast plan van wat we een bepaald jaar gaan doen is er niet. Wel is het van belang dat de boot er goed uit ziet en dat je als vertegenwoordiger van de Historische Vereniging niet voor aap rondvaart.

Maar het is zeker niet de bedoeling er een jacht van te maken en als gevolg daarvan te schuren en plamuren tot je scheel ziet.

Een oplettend lezer heeft al opgemerkt dat ik over 'we' praatte, dit is omdat mijn vrouw en twee zoons even enthousiast zijn als ikzelf.

Toch valt het niet altijd mee om als het vaarseizoen er op zit, direct te gaan denken aan het volgende, omdat daar nog een maand of zeven tussen zit, die opgevuld worden met voornamelijk het leegscheppen (hazen) van de boot.

Als je al dat water op jaarbasis bij elkaar zou zien, dan kun je er een aardig zwembad mee vullen.

Meestal komen eind februari of begin maart de kriebels om er weer op uit te gaan en dan moeten we er een aardig strak schema op na houden om op tijd klaar te zijn.

Uit praktische overwegingen is de Historische Vereniging lid van Watersportvereniging 'De Snap', waarvan ikzelf ook al bijna 25 jaar lid ben.

De voordelen om de boot bij een watersportvereniging te hebben liggen zijn de volgende: Je hebt er toezicht, ligt aan rustig vaarwater en je hebt de beschikking over een vaste ligplaats.

Het is namelijk bijna onmogelijk om de boot op een ouderwetse manier voor anker te leggen op de rivier. De huidige beroepsvaart en de drukte laten dit niet meer toe en boven-

De 'Kromme Dam'.

dien is het onpraktisch met het hazen en het onderhoud verrichten.

Het onderhoud zelf bestaat voornamelijk uit het op tijd opmerken van gebreken. Dus als je denkt dat het ijzer misschien gaat roesten, sta je wel ineens te teren en te schuren.

Het is namelijk met zo'n boot zo, net als met een ouder iemand, je moet er wat voorzichtig mee omgaan.

Zo is er de laatste zeven jaar al van alles aan gedaan, bijvoorbeeld: een nieuw stuk vloer, een nieuw roer, nieuwe ringen enz. Ook werden er een mast en zwaarden kaal gemaakt en opnieuw in de lijnolie gezet volgens oud recept van een stalen schipper die nog op houten schepen heeft gevaren.

En dan, na een maand of twee, drie -het is dan half mei- komt het moment dat de drijver te water gaat. De eerste dagen is er hier en daar nog een nagel die traant, maar dat is na een paar dagen over. In het water wordt de huik op de boot geplaatst, nadat hij thuis door mijn vrouw is nagekeken op eventuele gaatjes. Daarna gaan alle gelakte onderdelen weer aan boord en als laatste de zeilen.

Pas dan komt het eigenlijke genieten, zoals een rondje Biesbosch, een dagje Linge of een middag naar de visserijdag in Woudrichem.

Ook meedoen aan de plaatselijke Gondelvaart staat om de twee jaar op het programma. Dat meedoen aan de Gondelvaart resulteerde na volhouden ook nog een keer in een tweede prijs. Als je van prijzengeld dan je zeilen weer een keer goed op kan laten knappen ben je weer dik tevreden.

Maar het belangrijkste is toch wel het meedoen en promoten van de Historische Vereniging. De mooiste momenten zijn, als je bij een temperatuur van 28 graden onder een

boom bij het Kanaal van Steenenhoek aan het picknicken bent en je daarna met het hele gezin even heerlijk kunt verfrissen in het water.

Op het moment dat ik dit schrijf vriest het 9 graden en wordt er overal geschaatst in de Waard (ook een mooi gebied), het is dus nog even geduld hebben.

Hiermee hoop ik de leden toch het een en ander te hebben verteld over het (in bruikleen) hebben van de drijver van de Historische Vereniging.

P.S. Ik ben nog op zoek naar een originele of goede replica van een peurtje (kachel).

Bas de Ruyter

ENIGE MEMORIES BETREFFENDE BEGRAFENISSEN

Wanneer je ongeveer 36 jaar geassisteerd hebt bij het ter aarde bestellen van medeburgers, ligt het voor de hand, dat daar wel het een en ander over te vertellen valt. Met enige terughoudendheid wil ik enkele ervaringen c.q. belevenissen noteren. Vanzelfsprekend ben ik me ervan bewust, dat dit met de meeste eerbied dient te gebeuren. Ik zal daarom trachten mijzelf te bepalen tot louter de

gebeurtenissen en de namen van de overledenen onvermeld laten.

Ten eerste zal ik een beeld schetsen hoe er in het begin van deze eeuw begraven werd.

De naaste burens werden verzocht om de overledene af te leggen. Dit ging met veel zorg gepaard. Nadat het lichaam was gewassen werd het doodshemd, wat men reeds jaren in de linnenkast bewaard had, aangetrokken. Daarna werd de doodbidder (tegenwoordig noemen we dat bedienaar) ontboden. In mijn jeugdijaren was dat de oude Jan van Es. In het dagelijkse leven was hij kleermaker. Voor de burgerij was hij een zeer geacht persoon. Met zijn grijze baard en keurige manieren dwong hij respect af. Tevens was hij in de Gereformeerde Kerk een gewaardeerd ouderling.

Dirk Hoeflaak, winkelier, Herman Broekhuizen, Jan de Kok en Peter Donk hadden tot taak de buurtbewoners mondeling in kennis te stellen van het overlijden. Ook verre familieleden en kennissen in het dorp moesten op de hoogte worden gebracht, te voet wel te verstaan. Bij ongunstig weer was dit een zware opgave.

Wanneer de overledene behoorde tot de zogenaamde burgerlijke stand, gold het kennisgeven voor de gehele gemeente.

In die tijd waren er drie klassen van begraven. Het hoofddeksel van de doodbidder gaf de klasse aan. Bij de eerste klasse werd een steekhoed (hoed met schuine punten) gedragen, welke was versierd met een zwart lint dat ongeveer tot de knie reikte. De jas was versierd met een dubbel zilverachtig koord. De uitrusting voor de tweede klasse bestond uit

V.l.n.r. een historische kastanje en twee historische beuken op de begraafplaats in het Kromme Gat, met links op de voorgrond het grafmonument.

een gewone hoed met enkel koord. Bij de derde klasse tenslotte, werd een gewone hoed zonder koord gedragen. Ook de paarden voor de lijkwagen gaven de klasse aan.

Was de eerste ronde door de doodbidder afgelegd, dan restte hem de volgende dag, uitsluitend voor de genodigden, dezelfde formule te prevelen. Hij voegde er nog aan toe: 'U wordt beleefd verzocht om 12 uur (of een andere tijd) op het sterfhuis aanwezig te zijn.' Dit noemde men het doodbidden, de genodigden werden als het ware gebeden (dringend verzocht) de begrafenis bij te wonen.

Wanneer de doodbidder aan de deur verscheen, kwamen de huisgenoten eerbiedig bij hem staan en luisterden aandachtig naar de steeds herhaalde boodschap. Nadat de man zich van zijn taak had gekweten, werden er nog vragen gesteld aangaande het einde van de overledene. Ik herinner mij dat ik als kind bevend een goed heenkomen zocht achter de donkere rokken van mijn moeder, wanneer de zwarte man aan de voordeur kwam.

Het was soms moeilijk voor de bedienaar om dragers te vinden, in die tijd werkten veel mannen 'buitenaf'. Anderzijds wilden de nabestaanden hun overleden familielid ook niet door Jan en alleman naar het graf laten dragen. Bij de een was de hoed te groot, bij de ander te klein en bij de derde de kleding niet in orde. Er was altijd wel wat.

Het aangeven van overlijden werd meestal door de naaste familieleden gedaan. Het regelen van het graf daarentegen behoorde tot de taak van de bedienaar.

Daags na het overlijden kondigden de kerkklokken van Giessen Oudekerk met zware klanken aan, dat er weer een burger van Giessendam was overleden. Dit zogenaamde 'overluiden' vond plaats tussen 11 en 12 uur 's morgens, voorwaar geen pretje wanneer je in de nabijheid van de kerk woonde. Tegenwoordig wordt de klok alleen nog geluid tijdens de begrafenis.

In de tijd dat stalhouder Nomen nog niet in het bezit was van een lijkwagen, stelde de naaste boer zijn hooiwagen beschikbaar voor het vervoer naar het kerkhof. Twee vrouwen namen plaats op de kist. In de winter moesten zij zich goed inpakken tegen de kou. Later

schaftte Nomen een dichte lijkwagen aan, hetgeen een grote verbetering betekende.

Na afloop van de begrafenis vroeg de bedienaar de bezoekers, de armen onder ons te gedenken. Gaven konden in een daarvoor bestemde bus worden gedaan. Tijdens het naluiden keerde men huiswaarts.

Wederom in het zwart gekleed werd de eerstvolgende zondag rouw in de kerk gebracht, hetgeen inhield dat men voor het aangezicht van de Heer in de rouw was. Dit gebruik wordt in bepaalde kerken nog in stand gehouden.

Wanneer er een vader, moeder, broer, zuster of kind was overleden, droeg men tijdens het rouwproces rouwkleding, soms jarenlang. Ook kleinkinderen van gestorven grootouders hadden zulke kleding aan. In het sterfhuis leefde men zes weken in de schemer, de ramen bleven namelijk in de schuine stand gesloten. Na deze periode werd de rouw beëindigd.

Omdat het dragen van de kist door de burens of bekenden voortdurend op grote bezwaren stuitte, werd door de bedienaars Dankers, de Kok en Van Noordennen naar een oplossing gezocht. De heer Van Beuzekom (kledingmagazijn Peulenstraat) stelde het volgende voor: Hij wilde de bedienaar en de dragers van gepaste kleding voorzien. Tevens stelde hij zich garant voor de financiering. Na iedere begrafenis betaalden de dragers en de bedienaar dan twee kwartjes aan de heer van Beuzekom af. Het hele bedrag ineens zou ver boven hun vermogen liggen. Zo ging de 'Begrafenis Vereeniging' van start. De dragersploeg bestond uit: M. Boom, C. de Boon, A. Boer, Ph. Dekker, P. Donk, H. Hansum, A. Kamsteeg, A. Korevaar, P. Neven en T. Nederveen. Na twee maanden bedankte Ph. Dekker voor zijn taak; hij had een mobilisatie-oproep gekregen. Ik nam zijn functie over. Door allerlei oorzaken werd er nog weleens gewisseld. Latere dragers waren onder andere: J. Monteban, O. van Wijnen, A. Huizer, D. Sluimer, J. Vlot, J. van Genderen en Joh. Huisman. In Boven-Hardinxveld werkte men ook met vaste dragers, later werkte men met Giessendam samen. In de eerste instantie waren de burgers nogal argwanend, doch spoedig zagen zij in dat het een hele vooruitgang was.

boom bij het Kanaal van Steenenhoek aan het picknicken bent en je daarna met het hele gezin even heerlijk kunt verfrissen in het water.

Op het moment dat ik dit schrijf vriest het 9 graden en wordt er overal geschaatst in de Waard (ook een mooi gebied), het is dus nog even geduld hebben.

Hiermee hoop ik de leden toch het een en ander te hebben verteld over het (in bruikleen) hebben van de drijver van de Historische Vereniging.

P.S. Ik ben nog op zoek naar een originele of goede replica van een peurtje (kachel).

Bas de Ruyter

ENIGE MEMORIES BETREFFENDE BEGRAFENISSEN

Wanneer je ongeveer 36 jaar geassisteerd hebt bij het ter aarde bestellen van medeburgers, ligt het voor de hand, dat daar wel het een en ander over te vertellen valt. Met enige terughoudendheid wil ik enkele ervaringen c.q. belevenissen noteren. Vanzelfsprekend ben ik me ervan bewust, dat dit met de meeste eerbied dient te gebeuren. Ik zal daarom trachten mijzelf te bepalen tot louter de

gebeurtenissen en de namen van de overledenen onvermeld laten.

Ten eerste zal ik een beeld schetsen hoe er in het begin van deze eeuw begraven werd.

De naaste burens werden verzocht om de overledene af te leggen. Dit ging met veel zorg gepaard. Nadat het lichaam was gewassen werd het doodshemd, wat men reeds jaren in de linnenkast bewaard had, aangetrokken. Daarna werd de doodbidder (tegenwoordig noemen we dat bedienaar) ontboden. In mijn jeugd jaren was dat de oude Jan van Es. In het dagelijkse leven was hij kleermaker. Voor de burgerij was hij een zeer geacht persoon. Met zijn grijze baard en keurige manieren dwong hij respect af. Tevens was hij in de Gereformeerde Kerk een gewaardeerd ouderling.

Dirk Hoeflaak, winkelier, Herman Broekhuizen, Jan de Kok en Peter Donk hadden tot taak de buurtbewoners mondeling in kennis te stellen van het overlijden. Ook verre familieleden en kennissen in het dorp moesten op de hoogte worden gebracht, te voet wel te verstaan. Bij ongunstig weer was dit een zware opgave.

Wanneer de overledene behoorde tot de zogenaamde burgerlijke stand, gold het kennisgeven voor de gehele gemeente.

In die tijd waren er drie klassen van begraven. Het hoofddekse van de doodbidder gaf de klasse aan. Bij de eerste klasse werd een steekhoed (hoed met schuine punten) gedragen, welke was versierd met een zwart lint dat ongeveer tot de knie reikte. De jas was versierd met een dubbel zilverachtig koord. De uitrusting voor de tweede klasse bestond uit

V.l.n.r. een historische kastanje en twee historische beuken op de begraafplaats in het Kromme Gat, met links op de voorgrond het grafmonument.

een gewone hoed met enkel koord. Bij de derde klasse tenslotte, werd een gewone hoed zonder koord gedragen. Ook de paarden voor de lijkwagen gaven de klasse aan.

Was de eerste ronde door de doodbidder afgelegd, dan restte hem de volgende dag, uitsluitend voor de genodigden, dezelfde formule te prevelen. Hij voegde er nog aan toe: 'U wordt beleefd verzocht om 12 uur (of een andere tijd) op het sterfhuis aanwezig te zijn.' Dit noemde men het doodbidden, de genodigden werden als het ware gebeden (dringend verzocht) de begrafenis bij te wonen.

Wanneer de doodbidder aan de deur verscheen, kwamen de huisgenoten eerbiedig bij hem staan en luisterden aandachtig naar de steeds herhaalde boodschap. Nadat de man zich van zijn taak had gekweten, werden er nog vragen gesteld aangaande het einde van de overledene. Ik herinner mij dat ik als kind bevend een goed heenkomen zocht achter de donkere rokken van mijn moeder, wanneer de zwarte man aan de voordeur kwam.

Het was soms moeilijk voor de bedienaar om dragers te vinden, in die tijd werkten veel mannen 'buitenaf'. Anderzijds wilden de nabestaanden hun overleden familielid ook niet door Jan en alleman naar het graf laten dragen. Bij de een was de hoed te groot, bij de ander te klein en bij de derde de kleding niet in orde. Er was altijd wel wat.

Het aangeven van overlijden werd meestal door de naaste familieleden gedaan. Het regelen van het graf daarentegen behoorde tot de taak van de bedienaar.

Daags na het overlijden kondigden de kerkklokken van Giessen Oudekerk met zware klanken aan, dat er weer een burger van Giessendam was overleden. Dit zogenaamde 'overluiden' vond plaats tussen 11 en 12 uur 's morgens, voorwaar geen pretje wanneer je in de nabijheid van de kerk woonde. Tegenwoordig wordt de klok alleen nog geluid tijdens de begrafenis.

In de tijd dat stalhouder Nomen nog niet in het bezit was van een lijkwagen, stelde de naaste boer zijn hooiwagen beschikbaar voor het vervoer naar het kerkhof. Twee vrouwen namen plaats op de kist. In de winter moesten zij zich goed inpakken tegen de kou. Later

schaftte Nomen een dichte lijkwagen aan, hetgeen een grote verbetering betekende.

Na afloop van de begrafenis vroeg de bedienaar de bezoekers, de armen onder ons te gedenken. Gaven konden in een daarvoor bestemde bus worden gedaan. Tijdens het naluiden keerde men huiswaarts.

Wederom in het zwart gekleed werd de eerstvolgende zondag rouw in de kerk gebracht, hetgeen inhield dat men voor het aangezicht van de Heer in de rouw was. Dit gebruik wordt in bepaalde kerken nog in stand gehouden.

Wanneer er een vader, moeder, broer, zuster of kind was overleden, droeg men tijdens het rouwproces rouwkleding, soms jarenlang. Ook kleinkinderen van gestorven grootouders hadden zulke kleding aan. In het sterfhuis leefde men zes weken in de schemer, de ramen bleven namelijk in de schuine stand gesloten. Na deze periode werd de rouw beëindigd.

Omdat het dragen van de kist door de burens of bekenden voortdurend op grote bezwaren stuitte, werd door de bedienaars Dankers, de Kok en Van Noordennen naar een oplossing gezocht. De heer Van Beuzekom (kledingmagazijn Peulenstraat) stelde het volgende voor: Hij wilde de bedienaar en de dragers van gepaste kleding voorzien. Tevens stelde hij zich garant voor de financiering. Na iedere begrafenis betaalden de dragers en de bedienaar dan twee kwartjes aan de heer van Beuzekom af. Het hele bedrag ineens zou ver boven hun vermogen liggen. Zo ging de 'Begrafenis Vereeniging' van start. De dragersploeg bestond uit: M. Boom, C. de Boon, A. Boer, Ph. Dekker, P. Donk, H. Hansum, A. Kamsteeg, A. Korevaar, P. Neven en T. Nederveen. Na twee maanden bedankte Ph. Dekker voor zijn taak; hij had een mobilisatie-oproep gekregen. Ik nam zijn functie over. Door allerlei oorzaken werd er nog weleens gewisseld. Latere dragers waren onder andere: J. Monteban, O. van Wijnen, A. Huizer, D. Sluimer, J. Vlot, J. van Genderen en Joh. Huisman. In Boven-Hardinxveld werkte men ook met vaste dragers, later werkte men met Giessendam samen. In de eerste instantie waren de burgers nogal argwanend, doch spoedig zagen zij in dat het een hele vooruitgang was.

Op 10 mei 1940 werden we gedurende een begrafenis in Binnendams geconfronteerd met een vliegtuig dat met donderend geraas heel laag over de stoet vloog. De schrik sloeg ons in de benen. De piloot had ons vermoedelijk tot het laatste moment voor een militaire colonne gehouden. Tijdens twee andere begrafenissen moest echter toevlucht worden gezocht bij de Hahbo en in de loods van De Haan. Ook waren er dragers geroepen om oorlogsslachtoffers naar hun laatste rustplaats te begeleiden. Onder deze slachtoffers bevonden zich onder andere de bij het station getroffen T. van Dommelen en Mevrouw Tieleman met haar twee kinderen. Op de scheepswerf werden H. den Breëjen, C. Rietveld, A. de Boon en F. Versteeg geraakt. Ook drie in Duitsland gesneuvelden, waaronder A.J. van der Wiel, werden in ons dorp herbe-graven. Verder mijn zwager J. Stam, A. van 't Verlaat, op de Damseweg door geweervuur getroffen handelaar G. Boom en tenslotte W. Smit, die door een landwachter werd gevelt. Tijdens de watersnood in februari 1953 stond de Binnendamseweg onder water, zodat de begrafenissen naar Giessen Oudekerk via Gies-senburg werden omgeleid.

Weer of geen weer, begrafenissen gaan altijd door. Eens was het bij vertrek van het sterfhuis zo bar, dat de stoet pas een uur na het vastge-stelde tijdstip kon vertrekken. Een volgende keer waren regen en storm zo hevig en lang-durig dat de dragers tenslotte de gang alleen naar het graf maakten, de familie bleef nood-gedwongen in de volgwagens achter. Zware sneeuwval en spiegelgladde wegen leidden ertoe dat de paarden voor het rijtuig op de knieën terecht kwamen. Noordenwind en striemende sneeuwbuien maakte het schier onmogelijk een begrafenis bij te wonen, dit gold in het bijzonder voor oudere mensen en vrouwen. Roerend was het ook wanneer een overledene vanuit het ziekenhuis naar huis werd vervoerd en opnieuw werd opgebaard. Nachtelijk onweer was in deze omstandigheid een aangrijpende ervaring.

Uiteraard beleefden we tijdens sommige uit-vaarten ook zaken van een andere orde. Vaak werd er uit eerbetoon door vrienden of vrien-dinnen in de stoet een mandje met bloem-

blaadjes meegedragen. Het korfje werd ver-volgens door de grafgraver overgenomen en op de planken naast de grafkuil gezet. Bij het verlaten van de groeve werden de blaadjes over de kist gestrooid. Op zekere dag stapte de grafdelver per ongeluk op de punt van de plank, zodat de kleine mand in het graf viel. Het korfje kon met een haak worden opge-haald, de bloemblaadjes vanzelfsprekend niet. Een andere familie is het overkomen dat bij aankomst op de begraafplaats het graf nog niet was gedolven. De begrafenisondernemer trof in dezen geen blaam; op het gemeente-huis had men zich in de datum vergist. De ter-aardebestelling stond daar een dag later gepland. Men zette de kist tenslotte op de plaats waar het graf gegraven zou moeten worden. De dominee hield zijn toespraak en enkele uren later kon de teraardebestelling alsnog plaatsvinden.

Laten we voorzichtig zijn met het oordelen over de blunders van anderen. Iedereen maakt immers fouten. We zullen maar zeg-gen: vergissen is menselijk. Dit doet me den-ken aan de uitvaart van mijn broer. De familie had een eigen graf gekocht. Bij aankomst op de begraafplaats (dit keer was ik als verwant aanwezig) constateerde ik echter dat er een algemeen graf was gedolven. Om consternatie te voorkomen achtte ik het raadzaam de plechtigheid te laten doorgaan. Opnieuw was de begrafenisondernemer niet verantwoorde-lijk voor de onvolkomenheid. Hij gaf de opdracht om het graf niet te sluiten, doch met planken te bedekken. Daar het winter was en er reeds drie plechtigheden hadden plaatsge-vonden, werd er de volgende dag opnieuw begraven. Ik was met enkele familieleden wederom bij de ceremonie aanwezig. Dit zijn onaangename zaken, niet in het minst voor degene die verantwoordelijk is.

Het is ook eens gebeurd dat één van de dra-gers tijdens het neerlaten van de kist, in die tijd gebeurde dat met behulp van touwen, zijn hoed per ongeluk van het hoofd stootte. In een poging zijn hoofddeksel te grijpen, ver-lor hij zijn evenwicht en stortte in de grafkuil. Geloof me, het was een hele toer om hem eruit te krijgen.

Nadat de Gemeente een hydraulisch toestel

voor het neerlaten van de kist had aangeschaft, werden de touwen niet meer gebruikt. Dat alle vernieuwing niet altijd verbetering betekent blijkt wel uit het volgende. Op een dag liep de druk in de olieleiding zo hoog op, dat de vettigheid met een straal in het rond spoot. De dragers zaten tot hun knieën onder de vieze troep. Op kosten van de gemeente werd onze kleding gereinigd. Het wegvallen van druk had een keer tot gevolg dat de kist eerder dan de bedoeling was in de grafkuil terecht kwam.

In Boven-Hardinxveld is het eens voorgekomen dat de bestuurder van de lijkwagen met kist en al wegreed. Hij was in de veronderstelling dat de dragers de kist reeds uit de auto hadden geschoven. Daar het geen zin heeft een begrafenis af te wachten met een lege lijkauto, aanvaardde hij de terugtocht. Vol gas koerste hij richting Neder-Hardinxveld, de nabestaanden en dragers verbijsterd achterlatend. Het doortastend optreden van een chauffeur, die de eerste volgwagen bestuurde, had uiteindelijk tot gevolg dat de lijkwagen ter hoogte van de scheepswerf kon worden klemgereden. Waarna de gang naar de begraafplaats kon worden hervat. Ook voor de chauffeur van de lijkwagen was dit een vervellende geschiedenis.

Het zal je als bedienaar maar overkomen, dat het verzoek aan de dominee om in de aula enkele woorden te spreken niet wordt ingewilligd. Voor de predikant was het de eerste begrafenis in zijn tweede gemeente. Als reden gaf de dominee dat hij reeds in het sterfhuis gesproken had. In zijn vorige gemeente, zo rechtvaardigde hij zich, was dit de gewoonte. Zo verlieten de nabestaanden zonder predikatie de aula. Wel sprak de dominee aan het geopende graf de geloofsbelijdenis uit. Wanneer de familie dit van te voren had geweten was er vanzelfsprekend geen gebruik van de aula gemaakt.

Ook waren er wel andere personen, die de taak van de dominee wilden overnemen. Daar de familie dit niet wilde en vreesde dat het toch zou gebeuren, werd de bedienaar gevraagd erop toe te zien, dat slechts de predikant zou spreken. Ondanks de wenk kwam de vrijpostige spreker toch naar voren. De

bedienaar liet dit echter niet toe, waarop de man boos wegliep.

Eenmaal werden wij ontboden een uitvaart te verzorgen die in Wageningen zou plaatsvinden. Daar de chauffeur de route naar het kerkhof niet kende, opperde een hier woonachtig familielid om voor de stoet uit te rijden. Het is echter wenselijk dat de achterop rijdende auto's in het oog worden gehouden. In de buurt van Echteld ging het mis. Stoomwolkjes kringelden onder de motorkap van de lijkwagen omhoog. De bestuurder was genoodzaakt de wagen op een parkeerplaats te zetten. Bij het openen van de motorkap deinsde de bestuurder verschrikt terug voor de enorme stoomontwikkeling. Een defecte waterslang was de oorzaak. Nadat de leiding weer was aangekoppeld, moest ook het water op niveau worden gebracht. In de aangrenzende sloot stond genoeg water. Materiaal om het eruit te halen ontbrak echter. We konden toch moeilijk onze hoge hoed gebruiken! Er stonden geen woningen in de directe omgeving. Zo'n 500 meter verderop stond een kleine boerderij. Gelukkig waren de overige dragers ons met de auto gevolgd. We besloten bij bovengenoemd boerderijtje een emmer te halen. Inplaats van een emmer gaf de goede vrouw een mooie gieter mee, dat zou immers veel makkelijker zijn. Dit bleek inderdaad het geval. Om niet nog meer tijd te verliezen deden we de gieter in de achterbak van een van de volgauto's en besloten hem op de terugweg af te geven. Vanuit de verte sloeg de boerin het tafereel gade, ze zou het ongetwijfeld begrijpen!

Inmiddels was de bestuurder die voorop reed nietsvermoedend doorgetuft. Tenslotte kreeg hij in de gaten dat de lijkwagen niet meer achter hem reed. In allerijl wendde hij de wagen. Aangekomen op de parkeerplaats, waar wij nog met de auto bezig waren, keerde hij wederom. Aangekomen in Wageningen, werd een andere lijkauto gecharterd. Toen de lijkwagen arriveerde, hadden wij het euvel reeds verholpen. Voor alle zekerheid bleef de 'reserve' lijkwagen toch maar in de nabijheid. Een uur later dan de bedoeling bereikten we de begraafplaats in Wageningen. Daar moesten we ook weer wachten, want een andere

begravenis was inmiddels voorgegaan. Al met al hadden we voor de terugreis een flinke vertraging opgelopen.

Inmiddels wachtte de boerin tevergeefs op haar gieter. Ze liet het er niet bij zitten. Telefonisch informeerde zij in Wageningen wie de begrafenisondernemer was en waar de stoet vandaan kwam. Vervolgens belde ze naar Hardinxveld-Giessendam. Mijn vrouw nam nietsvermoedend de telefoon aan en kreeg de geagiteerde mevrouw uit Echteld aan de lijn. Het gesprek ging als volgt: 'Is uw man thuis?', Nee die is er niet. 'Had uw man vanmorgen een begravenis naar Wageningen?', Ja, dat klopt. 'Moet u horen, uw man had vanmorgen pech met de lijkwagen en toen heeft hij een gieter van mij geleend. Nadat hij deze had gebruikt, heeft hij hem in de kofferbak van één van de volgauto's gestopt. Ik dacht: die gieter reikt hij op de terugweg wel even aan. Maar het is nu al 4 uur, en nog heb ik mijn gieter niet gekregen. Dat is toch geen manier van doen, dat vind ik ondankbaar! Misschien is hij het wel vergeten, maar ik wil mijn gieter terughebben!' Sussend antwoordde mijn vrouw dat het met die gieter allemaal wel goed zou komen. Ondertussen werd de gieter door ons keurig afgeleverd. Wat het lenen van zaken allemaal niet te weeg kan brengen!

Dat politie en brandweer regelmatig te maken hebben met vals alarm, weten we allemaal. Vals alarm bij de begrafenisondernemer daarentegen is zeer uitzonderlijk te noemen. Toch is het weleens gebeurd, ik heb het zelf meegeemaakt. Op de plaats waar we waren ontboden bleek niemand te zijn overleden. Dat er grote consternatie in de woning heerste was begrijpelijk, nu er een begrafenisondernemer inclusief lijkwagen voor de deur stond. De ziekenwagen was reeds eerder onverricht ter zake teruggekeerd. Volgens de bewoners was er geen enkele reden om aan te nemen dat er iemand wraakgevoelens jegens hen koesterde. Hoe het ook zij, het was een buitengewoon laffe streek.

Als bedienaar heb je soms met bijzonder droevige sterfgevallen te maken. Dit was het geval toen er plotseling iemand voor het aanvangen van de dienst in de kerk overleed. Het

Nogmaals een glasnegatief: Waar is dit?

betrof een kleine kerk, waar men niet over ruimte beschikte waar de overledene kon worden ondergebracht. De dienst was nog niet begonnen, zodat de kerkgangers nog toestroomden. De predikant en de kerkeraad bevonden zich in de consistoriekamer. Besloten werd dat de kerkdienst toch moest doorgaan; men kon de gelovigen immers niet naar huis sturen. Voor de dominee zal het een bijzonder zware taak zijn geweest, om in deze situatie het woord te moeten verkondigen. Anderzijds was het een goede gelegenheid om aan de gemeenteleden de vergankelijkheid van het leven te schetsen. Intussen werden wij ontboden om te begravenis te regelen. In de eerste plaats was het vervoer naar het woonhuis aan de orde. Inmiddels was het droevige bericht meegedeeld aan de echtgenote, die wegens ziekte de kerkdienst niet had kunnen bijwonen. Het echtpaar had geen kinderen. Mijn taak was om in de kleine woning een passende plek te vinden waar de overledene kon worden opgebaard. In het woonvertrek bleek dit onmogelijk. Mevrouw stelde het echter bijzonder op prijs wanneer haar man thuis kon blijven. Wellicht was het onderhuis geschikt. Deze ruimte was enkel te bereiken via een trap, welke aan de bovenzijde was afgesloten door een in de vloer verzonken luik. Om uit te zoeken hoe de situatie beneden was, daalde ik af. Weldra stapte ik mis en stortte van boven naar beneden op de vloer van het onderhuis. Ik dacht meteen aan zwaar letsel, maar met een enigszins gebliesseerde knie kwam ik er goed van af.

Uiteindelijk bleek het wenselijk dat de overledene alsnog naar het Hervormd Centrum werd overgebracht. Dat was wat je noemt een verstoorde voorbereiding van een uitvaart.

K. Leenman, mei 1990.

INHOUD

Van de voorzitter	1
Wat oude kaarten ons vertellen	3
Vanuit het bestuur	4
En verder nog...	5
Reacties op het vorige blad	6
Oproepen	10
Jaar van het industrieel erfgoed	11
Kroniek van Hardinxveld en Giessendam (vervolg)	12
Unieke glasnegatieven	13
Najaarsmarkten in Gorcum	14
Dampen	17
De historie van onze woorden	18
Genealogie	19
Recensies	24
De drijverschuit	27
Enige memoires betreffende begrafenissen	28

UITGAVEN IN DE HISTORISCHE REEKS EN SPECIALE UITGAVEN, WELKE NOG DOOR DE HISTORISCHE VERENIGING TE LEVEREN ZIJN:

Titel:	Prijs:	
Buitendams 4 (1778-1978)	f 5,00	
Molens van Hardinxveld-Giessendam	8,50	
Den Eendenbout (opgraving in een woonheuvel)	8,50	
Makelaars van Hardinxveld-Giessendam	8,50	
Buitendams 118 (Giessendamse boerderij)	12,00	
700 Jaar Dam	7,00	
Rondom de Giessen (krant van Floor de Ruiter)	14,50	
Swets tabak en daar blijf ik bij	14,50	
Hardinxveld en Giessendam in de Franse Tijd	12,50	
Café Schalk	12,50	
De Hongerwinter	14,50	
De Hennepteelt	9,75	
Het kleine monument in Hardinxveld-Giessendam	12,00	
Gemeentehuizen van Hardinxveld-Giessendam	5,00	
Aart van Bennekum, kunstenaar	15,00	
Herinneringen aan oorlogstijd	15,00	
100 Jaar Nederlandse Protestantenvond	14,50	
Ijers tussen Kaol en Kloeve, deel II	15,00	
Uit de pen van tante	15,00	
Schuttevaer en Binnenvaart	10,00	
De Crisisjaren in Hardinxveld en Giessendam	16,50	
Vrouwenrecht en Liberalisme aan de Merwedijk	14,50	
Het Verleden, Nu (fotoboek)	25,00	
Een wandeling door Binnendams	15,00	
Van Geslachte tot Geslacht	35,00	
Hardinxveld en Giessendam, van vissers- en hoepmakersdorpen naar industriegemeente	40,00	
Hardinxveld en de riviervisserij	45,00	
Van hondekarrén en hobbelbussen	5,00	
Anders nog iets (neringdoenden en bedrijven)	5,00	
Dr. Aris Grafftdijk, Photographie	25,00	
Herberg 'De Zwaan'	35,00	

DE UITGAVEN ZIJN -INDIEN NOG VOORRADI- VERKRIJGBAAR BIJ:

- Historisch Informatie Centrum Buitendams 4 elke zaterdagmorgen van 10.0 - 12.00 uur
- IJzerwinkel van de heer Coenraads Rivierdijk 344 Boven-Hardinxveld tijdens openingstijden van de winkel
- Secretariaat Historische Vereniging Buitendams 77 maandag t/m zaterdag
- Museum De Koperen Knop Binnendams 6 woensdag- t/m zaterdagmiddag van 13.00 - 17.00 uur